קנין הלכה

4

מראי מקומות

מס׳ 3

טבת תשפ"ג

או"ח הלכות שבת

סימן שיח סעיפים ט-יט, סימן שא סעיפים א-כא

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ט

משנה דף מב. עד המשנה בע"ב. תוס' דף מב: ד"ה והיינו. מרדכי פרק כירה סימן שח.

כלי ראשון

איתא במשנה האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אפילו לאחר שהוסר מהאש אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי.

ומתבאר מהמשנה עיקר גדול בהלכות בישול, שכלי ראשון מבשל כל זמן שהיד סולדת בו, ולכן אין ליתן בתוכו דברי מאכל או שאר דברים אשר יש בהם איסור בישול.

והראשונים נחלקו אם איסורו מן התורה:

א. דעת הרשב"א והר"ן [דף מ:] וכן משמעות ר"ת [תוס' דף מב: ד"ה אבל] שזה מן התורה.

ב. הרמב"ן [ע"ז דף עד:] פירש בירושלמי דאין בזה איסור תורה, וכן הביא האגלי טל [מלאכת אופה סימן נג ס"ק ב] בדעת הרמב"ם [פכ"ב ה"ו].

דיני בישול במלח

איתא בגמרא [דף מב:] אמר אביי תני רבי חייא מלח אינו כתבלין דבכלי שני נמי בשלה, ואיכא דאמרי אמר אביי תני רבי חייא מלח אינה כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בשלה.

מבואר מדברי הגמרא שטבע המלח שונה משאר מאכלים, ששאר מאכלים מתבשלים בכלי ראשון אפילו אינו על האש ואינם מתבשלים בכלי שני, ומלח אינו כן, אלא שנחלקו הנך תרי לישני בגמרא אם המלח חמור משאר מאכלים ומתבשל אף בכלי שני, או שהוא קל משאר מאכלים ואינו מתבשל אלא בכלי ראשון העומד על האש.

עיין בתוספות [דף מב: ד"ה והיינו] שכתבו שאף שעיקר ההלכה כלישנא בתרא, מ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה. ועיין במרדכי [סימן שח] שכתב שמלח שלנו שמתקנין אותו על ידי בישול אין לחוש, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה שלא ליתן מלח אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו הואיל ואיכא איסור דאורייתא בבישולו.[1]

להלכה: המשנה ברורה [ס"ק עא] חילק שבמלח שאינו מבושל מעיקר הדין מותר אף בכלי ראשון שאינו ע"ג האש, והמחמיר שלא ליתנו אף בכלי שני תבא עליו ברכה. ובמלח מבושל ישנם ב' דיעות, וטוב ליזהר מכלי ראשון לכתחילה.[2]

סעיף י

תוס' דף נב: ד"ה אבל. ר"ן דף כ. ד"ה ודאמרינן עד גמ'.

דין עירוי

תוס' [דף מב. מביאים את דעת רבינו שמואל דעירוי מכ"ר דינו ככלי שני, ואולם ר"י פליג עליה וס"ל דדינו ככ"ר, ומסקנת התוס' דעירוי מכ"ר אינו מבשל אלא כדי קליפה, ולכן כלי שהתבשל בו איסור ובלע בכולו, לא סגי להגעיל ע"י עירוי היות והוא אינו

ביאורים והערות

1. עיין הגהות רע"א על המגן אברהם [ס"ק א] שדן האם מה שסיים המרדכי דהמחמיר תע"ב קאי גם על מלח מבושל.

2. מלח שולחני המצוי בזמנינו אינו מבושל, אבל הוא עובר ייבוש בתנור בחום גבוה במשך כחצי שעה, ולכן דינו כאפוי.

קנין הלכה

מראי מקומות

מפליטו אלא כ"ק. ומדוייק מדבריהם דאליבא דר"י ניתן להגעיל ע"י עירוי מפני שהא נידון ככלי ראשון לגמרי, והוא מפליט בכולו, וכ"כ הרא"ש [סימן טז].

אמנם הר"ן [ד"ה ומיהו] כתב דלענין הגעלה אין נ"מ במחלוקת זו, דאפילו אם עירוי הוא ככ"ר בכ"ז א"א להגעיל כלי שהשתמשו בו בתורת כ"ר גמור ע"י עירוי מכלי ר"א, שהרי ידוע דכבולעו כך פולטו, ומאחר שלא השתמשו בכלי ע"י עירוי אלא ככ"ר גמור, א"א להגעילו ע"י עירוי בלבד.

פ השו"ע פסק כאן דאסור לערות על תבלין וכיו"ב, ולא פירש שיטתו אם מבשל בכולו או כ"ק, אבל מאחר וביו"ד מבורר בכמה מקומות דאינו מבליע אלא כ"ק, ק"ו שלענין בישול אינו מבשל אלא כ"ק ולא יותר, וכן מפורש במג"א [ס"ק לב] ובמ"ב [ס"ק עד].

ודנו הפוסקים שמאחר שלענין בליעה נקטינן דבכל גווני מבליע כ"ק, בין בנפסק הקילוח בין לא נפסק, כמ"ש ביו"ד [סי צו ס"ד וסי' קה ס"ג], ה"ה לגבי בישול דנקטינן שעירוי מבשל כ"ק, י"ל דמבשל כ"ק בין נפסק הקילוח בין לא נפסק. ולכאורה כן מוכח מהמג"א [ס"ק לה] שכתב שאם מערה חתיכת בשר על רוטב מבשל כ"ק, ובפשטות עירוי חתיכה מהכלי הוי בגדר נפסק הקילוח, שכן מיד ביציאתה מהכלי אין לה קשר לכלי.

ותמה הבית מאיר על המג"א שכל שנפסק הקילוח אינו מבשל, וכן מוכא מהמ"ב [ס"ק עד], עוד צ"ע על המ"ב שבס"ק עח הביא את פסק המג"א במערה חתיכה על רוטב שיש בה דין בישול אף שנפסק הקילוח, וצ"ע איך נקט כאן לאסור.

סעיף יא

גמרא דף מב. ת"ר עד המשנה תום' ד"ה אבל.

בטעם האיסור ליתן מים באמבטי אעפ"י שהיא כלי שני נחלקו הראשונים:

א. תום' [ד"ה אבל] כותבים שזה גזירה אטו כלי ראשון, מכיון שהאמבטי חמה הרבה והרואה עלול לטעות שהיא כלי ראשון.

ב. בטור מובא שמתוך שאמבטי מיועדת לרחיצה, מסתמא חיממה הרבה והצוננין מתבשלין בהן.

סעיף יב-יג

גמרא דף מא. מהמשנה המיחם שפינהו עד דף מב. ובכרמלית אפילו טובא.

<u>עירוי מכלי ראשון לתוך מים צוננים</u>

הראשונים נחלקו בטעם ההיתר:

א. תום' [ד"ה נותן] מביאים את שיטת רש"י שהטעם הוא משום תתאה גבר, אבל חולקין עליו משתי סיבות עיקריות.

א) יש מ"ד בגמ' [פסחים דף עו.] שעילאה גבר, ולא מובא שם בסוגיא להקשות עליו מכאן.

ב) גם למ"ד תתאה גבר הרי קי"ל שמבשל כדי קליפה את התתאה, וכאן משמע שמותר לגמרי.

ולכן מביאים בשם ר"ת שמדובר שהצוננין מלמטה מרובים מן החמין, ולא יגיעו לחום שהיד סולדת בו מכח העירוי, ואין העירוי מבשל כדי קליפה משום שזה מתערב מיד.

ב. הרשב"א [דף מב.] והר"ן [ריש דף כ. מדפי הרי"ף] סוברים שאפילו אם עירוי הוא ככלי ראשון, זה רק כשמערה על דבר מוצק כגון תבלין שאין החמין מתערבין בהן אלא מכין עליהן בקילוח, אבל מים במים שהן מתערבין ממש אין כח לקילוח לבשל המים התחתונים.

קנין הלכה

מראי מקומות

ג. תוספות [פסחים דף מ: ד"ה האילפס] כותבים שכיון שהעירוי אינו יכול לבשל אלא כדי קליפה, הואיל והצונן של מטה הוא מים שהוא דבר המתערב, אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים.[3]

להלכה: המשנה ברורה [ס"ק פג] מתיר ליתן מים צוננים מרובים בכלי ראשון, בתנאי שישפוך את כל המים הצוננים בבת אחת כדי שלא יוכלו להתבשל על ידי המים החמים.
אמנם אסור לערות מים חמים מכלי ראשון על מים צוננים מועטים [דלא כדעת הרשב"א והר"ן שמקילים], אבל בדיעבד מובא בביה"ל [ד"ה והוא] שניתן לסמוך על הרשב"א והר"ן, ומותר לערות מים מרובים באופן שלא יתבשלו מהעירוי.
בכלי שני מותר ליתן אפילו מים צוננים מועטים, וכן מותר לערות מכלי שני על מים צוננים מועטים.

סעיף יד

בגמ' דף מ: ת"ר מביא אדם עד בשביל שתפיג צינתו. רש"י ד"ה לא שיחמו. ראה"ש פ"ג סימן י ור"ן דף טז: בדפי הרי"ף ד"ה ותו. גמ' דף מח. רבה ורבי זירא עד אולודי קא מוליד. תוס' ד"ה מאי.

נזירת הפשר

המחמם מאכל או משקה שלא נתבשלו לדרגת חום נמוכה מחום של יד סולדת, אין בזה איסור בישול מהתורה, אך גזרו חכמים שלא ליתן מאכל או משקה במקום שיכולים להגיע לדרגת חום שהיד סולדת בו, אפילו אם כוונתו רק לחממם מעט ולסלקם קודם שיגיע לשיעור זה, משום שחששו שמא ישכח וישאיר את המים על האש עד שיגיעו לשיעור זה ונמצא עובר איסור בישול.[4]
אבל מותר ליתן מאכל או משקה במקום שאינם יכולים להגיע לחום של יד סולדת בו אפילו אם יהיו מונחים שם זמן מרובה.①

ביאורים והערות

3. יתכן שאין דברי תוס' אלו זהים לשיטת הרשב"א והר"ן, דלהר"ן והרשב"א עיקר הענין הוא מה שהעירוי עצמו אין בו כח לבשל את המים היות שהוא מתערב במים, משא"כ לפי תוס' עיקר הענין הוא שהמים אין בהם כדי להתבשל היות שמתערבין הם עצמם. והנפקא מינא היא באופן שנתן גוש רותח לתוך מים צוננין, שלפי הרשב"א והר"ן יש לחוש שמבשל כדי קליפה מהצוננין, שהרי הגוש אינו מתערב בצוננין, אך לפי תוס' אין לחוש לזה, מכיון שהוא מתערב בשאר המים והם מצננין אותו ואין מניחין אותו להתבשל.

4. **תוספת עיון**

מהדין המבואר בסעיף זה וכן לעיל [ס"ט] מתבאר שהשיעור של יד סולדת בו נאמר לענין שני עניינים במלאכת בישול:
א) המחמם את המים לשיעור שיד סולדת בו הוי בישול.
ב) כלי ראשון מבשל כל זמן שהיד סולדת בו [ועיין ב"י ס"ט וט"ז ס"ק יב].

ליקוט תשובות האחרונים

①**שיעור יד סולדת**

השיעור של יד סולדת בו אינו מבורר היטב, ודנו בו גדולי הפוסקים בדור האחרון, החזון איש [בהערות שהוסיף לקונטרס כיצד אטפל בילד בשבת שהוצא ע"י הגרי"מ שלזינגר זצ"ל] כתב להתיר משיעור 40 מעלות צלזיוס, והגרש"ז זצ"ל [מנחת שלמה סימן צא ס"ק ח] כתב דעד חום של 45 מעלות לא הוי יד סולדת.
אמנם באגרות משה [ח"ד סי' עד דיני בישול אות ג] כתב ששיעור זה נאמר לחומרא, כגון שאין לחמם מים לשיעור זה מחשש בישול, אך במקום שהשיעור יד סולדת הוא לקולא, כגון לענין היתר שהייה במים שעדיין לא נתבשלו כל צרכם, דמשהגיעו לשיעור יד"ס הוי כנתבשלו בשיעור מאכל בן דרוסאי ומותר להשהותם על גבי הכירה, אין להקל אלא בשיעור של 71 מעלות, דרק אז אמרינן בודאי שהיד סולדת בו. ובאג"מ [יו"ד ח"ב סימן נב] כתב שעד שיהא 79.4 מעלות יש לחוש. ועיין ביאורים ומוספים הערה 93.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף טו

בסעיף זה מבואר הדין שאין בישול אחר בישול בדבר יבש, והרמ"א הביא את שיטתו בדין בישול אחר בישול בדבר לח שהתבשל והצטנן, ונתבאר ענין זה לעיל [ס"ד].

ענין נוסף המבואר בסעיף זה הוא דמותר ליתן בשבת עצמה דבר מאכל מבושל כנגד המדורה, ולא אמרינן שיהא בזה איסור דרבנן של נתינה בתחילה על גבי הכירה שהבאנו לעיל [סימן רנג ס"ג].

ונחלקו הראשונים בטעם ההיתר:

א) הרשב"א [דף מ:] וכן הר"ן [על הרי"ף שם] כתבו דמכיון שאיסור נתינה בתחילה הוא משום דנראה כמבשל, כל שאינו מניחו על גבי המדורה רק בצידה אינו נראה כמבשל. [ועל פי זה כתבו דמותר ליתן בתחילה בשבת דבר מאכל על גבי קדירת החמין העומדת על האש כיון שאין דרך בישול בכך, ואינו נראה כמבשל].

ב) הרא"ש [פ"ג סימן י] כתב דטעם איסור נתינה בתחילה הוא משום גזירה שמא יחתה בגחלים, והא דלא גזרו איסור זה בנותן כנגד המדורה הוא משום שהצריכו אותו חכמים להרחיק מן המדורה ולא להניח בצד המדורה, ולכן יש לו היכר ולא יבוא לחתות.

<u>להלכה</u>: המשנה ברורה [ס"ק צד] העתיק את דברי הרא"ש והצריך להרחיק מן המדורה.

סעיף טז

גמרא דף נא: ואין מרזקין עד סוף הפרק. ר"ן דף כג: בדפי הרי"ף ד"ה ואין מרסקין עד סוף הפרק.

בסעיף זה ישנם שני נושאים עיקריים:

א. דין בישול אחר בישול בשומן קרוש החוזר ונימוח.

ב. דין נולד בהנחת שומן כנגד האש עד שנימוח.

המגן אברהם [ס"ק מ] הביא את דברי הלבוש הסובר דכיון שהשומן נימוח הוי כדבר לח שיש בו דין בישול אחר בישול אם נצטנן, וכן דעת הט"ז.

והמג"א עצמו חולק וסובר דכיון שעכשיו השומן קרוש דיינינן ליה כדבר יבש שאין בו בישול אחר בישול, וכן דעת הרבה אחרונים, והמשנה ברורה [ס"ק ק] העתיק את דבריהם.

<u>ריסוק שלג</u>

ישנם ג' שיטות בראשונים בביאור האיסור לרסק שלג וברד.

א. רש"י [דף נא: ד"ה כדי] כתב דזה דמי למלאכה שבורא את המים האלה.

ב. הרמב"ן והר"ן [דף נא:] וכן נראה מהרמב"ם [פכ"א הי"ג] כתבו דהוא משום גזירה שמא יסחוט פירות העומדין למשקין, לפי שהברד והשלג עומדין למימיהן.

ג. הספר התרומה [מובא בב"י] כתב שזה משום נולד ומוקצה.

המחבר הביא שאין הטעם כדברי הספר התרומה משום מוקצה ונולד, אלא כהראשונים שם"ל שכל האיסור הוא במעשה הריסוק, וכן הביא שהנחה על גבי האש אינה נחשבת כריסוק בידיים [כדברי הסמ"ג], ומטעם זה התיר להניח פשטידא אצל האש.

קנין הלכה

מראי מקומות

הרמ"א כתב להחמיר כדברי הספר התרומה, חוץ מבמקום צורך שבזה מסכים לדברי המחבר.[5]

סעיף יז

גמ' דף מח. רבא ורבי זירא עד אלודי קא מוליד. תוס' ד"ה מאי רמב"ם פרק כב ה"ד ומ"מ, ופ"ד ה"ו

השו"ע הזכיר כאן עוד מקור לגזירת הפשר שהזכיר לעיל סוף ס"ו ובסי"ד, ויש לעורר על שיטתו למה הוצרך לג' אופנים, שבסו"ס אסר להניח מים צוננים "על קדירה" וכאן אסר להניר "על מיחם", ואילו בסי"ד אסר להניח "סמוך למדורה", ומאי הנפק"מ להלכה לפרט כל האופנים הללו.

עוד יש להעיר שהר"מ בפכ"ב נקט כרש"י שאין גזירת הפשר ומותר להניח מים במקום שהי"ס ובלבד שיזהר שלא יגיעו לי"ס, ומאידך בפ"ד פסק שאין מניחים כלי שיש בו דבר צונן ע"ג כלי חם שהרי מוליד חום, ומשמע שכאן פירש משום גזירת הפשר, וסתר למה שכתב בפכ"ה, וצ"ע.

סעיף יח

גמרא ביצה דף לד. תניא אחד מביא עד משום ליבון רעפים נגעו בה. רש"י ד"ה כולן.

הגסה

הראשונים נחלקו בטעם חיוב המביא את האור ואת העצים:

א. דעת רש"י [ד"ה כולן] שהחיוב הוא מטעם מבעיר.

ב. דעת הרמב"ם [פ"ט ה"ד] שהחיוב הוא מטעם מבשל.

אמנם לענין המגים תבשיל בשעה שהוא מתבשל על האש לכל הדיעות חיובו משום מבשל.

והראשונים נחלקו בסברת חיוב המגים:

א. הרמב"ן והרשב"א [שבת דף יח.] מבארים שהאיסור הוא משום שפעולת הגסה מקרבת את בישולו.

ב. הרמב"ם [פ"ט ה"ד] מבאר שזה משום שכל העושה דבר שהוא מצרכי הבישול חייב משום מבשל.[6]

הראשונים גם נחלקו באיזה שלב של הבישול יש חיוב.

ביאורים והערות

5. בשו"ת שבט הלוי [ח"ז סי' מ] כתב שמדברי המג"א [ס"ק מב] נראה שיש לו הבנה מחודשת בדברי ספר התרומה, דהמג"א כתב שמותר להניח את הפשטידא על גבי התנור קודם שהוסק התנור, ולכאורה צ"ע דאם האיסור משום נולד מה בכך שהניח קודם שהוסק התנור, סוף סוף לאחר שהוסק התנור נימוח השומן והוי נולד.

אלא מוכח שהמגן אברהם מפרש בדעת ספר התרומה שלא אסר משום נולד אלא במקרה שעברו על איסור מוליד, והיינו דכשנתנו את הפשטידא על גבי האש הוי כמרסק בידים [לדעת הסה"ת] ולכן אסרו את השומן הנימוח, אבל כשנתנה קודם שהוסק התנור אין כאן מעשה הנחה על גבי האש, ובזה הסה"ת אינו אוסר את השומן הנימוח. ועיין בתוספת שבת שגם הסביר כך בהבנת המג"א.

6. **תוספת עיון**

מצאנו מקומות נוספים שהרמב"ם מחייב על פעולה שהיא מצרכי המלאכה, כמו לענין סחיטת בגדים [פ"ט הי"א] שכתב שחיובו משום שהסחיטה היא מצרכי הכיבוס כמו שההגסה מצרכי הבישול, גם במותח חוט תפירה מביא הרמב"ם [פ"י ה"ט] שחיובו משום שהוא מצרכי התפירה.

קנין הלכה

מראי מקומות

א. דעת הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והר"ן [שם] שכל שמבושל כמאכל בן דרוסאי אין בו חיוב מגים.[7]

ב. דעת הכלבו [הובא בב"י סימן רנג ס"ד ד"ה כתוב בנמוק"י] שאפילו בקדירה מבושלת, כל זמן שהיא על האש חייבים.[8]

<u>הוצאת תבשיל בכף מהקדירה</u>

כתב הרמב"ם [פ"ג הי"א] שאסור להכנים מגריפה לקדירה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגים בה, וזה מצרכי הבישול הוא ונמצא כמבשל בשבת.

והראב"ד השיג וכתב "א"א הפריז על מידותיו שאסר אפילו להוציא מן הקדירה בשבת".

ממשמעות דברי הרמב"ם משמע שאיסור הוצאה בכף הוא אינו מן התורה אלא מדרבנן, וכ"כ המגיד משנה, והשעה"צ [ס"ק קלו] גם מביא כך מהכלבו.

ועיין רשב"א [שבת דף יח:] שאסר הוצאה בכף מטעם מגים.

<u>להלכה</u>: כתב השו"ע שאסור להוציא בכף מן הקדירה גם אם אינה על גבי האש, אמנם האיסור הוא רק כשלא נתבשל כל צרכו, והרמ"א החמיר אף במבושל כל צרכו, והמשנה ברורה [ס"ק קיז] הסיק דבקדירה שאינה על האש אין להחמיר ושרי להוציא בכף.

המשנה ברורה [ס"ק קיג] דייק מדברי הבית יוסף שמותר להוציא עם כף מקדירה שעומדת על האש ונתבשלה כל צרכה, אך הביא מהאליהו רבה לאיסור דיש לחוש לדעת הכלבו שיש חיוב בהגסה ממש גם במבושל כל צרכו אם הקדירה היא על גבי האש.[9] ②

ביאורים והערות

7. והיינו לשיטתם דכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי תו אין בו איסור בישול, ולשיטות הראשונים דס"ל דיש איסור בישול גם במבושל כמאכל בן דרוסאי עד שיתבשל כל צרכו [שיטת הרמב"ם, סמ"ג וטור], הכי נמי יהא איסור מגיס גם במבושל כמאכל בן דרוסאי כל עוד שלא נתבשל כל צרכו, ולאחר שנתבשל כל צרכו אין איסור הגסה לדיעות אלו, דכל שאין בו איסור בישול אין בו איסור הגסה.

8. <u>תוספת עיון</u>

עיין בחזון איש [סימן לז ס"ק טו] שכתב דמסתימת דברי הרמב"ם [פכ"א הי"ג] נראה כשיטת הכלבו, שהרמב"ם כתב דמותר לשחוק הריפות בעץ הפרור לאחר שהעביר את הקדירה מן האש, וסתמא איירי אף במבושל כל צרכו.

המשנה ברורה [שעה"צ ס"ק קמח] כתב לתמוה על דינו של הכלבו, דהא במבושל כל צרכו לכו"ע אין בו משום בישול, וא"כ מאי עדיפא הגסה מבישול ממש.

ועיין בשביתת השבת [מלאכת מבשל הערה פא] שכתב דיש לומר דהכלבו סובר דאף בנתבשל כל צרכו יתכן שיש חלקים קטנים בעובי התבשיל שלא נתבשלו, וכאשר מגיס ומערב את התבשיל עלולים הם להתבשל.

ועיין בחזו"א [שם] שכתב "שגם בבישול כל צרכו איירי, דמ"מ הגסה בשעה שהיא על האש הוא ענין מחודש".

9. אמנם החזו"א [סימן לז ס"ק טו] כתב שלפי דעת רוב הראשונים אין איסור אפילו בהגסה ממש אם התבשיל מבושל כל צרכו, ולכן לענין הוצאה בכף שהוא רק מדרבנן יש מקום להקל טפי.

ליקוט תשובות האחרונים

②<u>הוצאה בכף ומצקת מקדירה העומדת ע"ג הפח [בלעך]</u>

החזו"א [סימן לז ס"ק טו] כתב שאם הקדירה מונחת על הבלעך ונצרך להוציא ממנה תבשיל, עדיף להוציא בכף מהקדירה בעודה על גבי האש מאשר להרים את הקדירה ולהחזירה, שבזה יש לפי החזו"א [סימן לז ס"ק יא] איסור חזרה כיון שלשיטתו האש נידונת כאינה גרופה וקטומה, ולהוציא בכף הוא רק חומרא ולכן יש להקל טפי. ועיין באגרות משה [או"ח ח"ד סימן עד אות יג] שאם הקדירה עומדת ע"ג הבלעך שלא כנגד הלהבה ממש מותר להוציא ממנה בכף אם התבשיל מבושל כל צרכו,

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יט

המשנה ברורה [סוס"ק קיח] כתב דאין להוציא מים חמים ממיחם שלא נגרפו ממנו הגחלים, שמא יתיירא שהגחלים יזיקו את המיחם כאשר יתמעטו המים, ועלול להכשל ולהוסיף מים ויעבור על איסור בישול.③

סימן שא

סעיפים א-ו

גמ' דף קיג. וכבדתו מעשות דרכיך עד ע"ב דבי שמשי. גמ' יומא דף עז: ת"ר ההולך וכו' עד ובלבד שלא יוציא.④

סעיף ב

כתב המחבר שמותר לראות כל דבר שמתענגים בו, ונחלקו הפוסקים בביאור לשון זה:

א. המג"א [ס"ק ד] פירש דמירי שאסור להסתכל בו גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות המבואר לקמן [סימן שז סט"ו], ונתחדש כאן דאם מתענג בקריאתו מותר.

ב. השער הציון [ס"ק ז] הביא את דברי החמד משה ומאמר מרדכי שחלקו על המגן אברהם, משום שהם סוברים דלא הותרה גזירת שטרי הדיוטות אפילו בנהנה מהקריאה.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

אפילו אם היא מונחת על הבלעך במקום שהיד סולדת בו, וכן כתב בספר שבות יצחק [דיני שהייה וחזרה פרק יז עמוד קצט] בשם הגריש"א זצ"ל. ועיין ביאורים ומוספים 109.

הגסה במים ובמיחם

בשו"ת אבני נזר [או"ח סימן נט] מובא בשם הגר"י מקוטנא זצ"ל שמותר להוציא בכף או מצקת מים ממיחם העומד ע"ג האש, דבמים אין איסור הגסה.

ובאגרות משה [או"ח ח"ד סימן עד אות יד] כתב שהוא הדין שמותר להוציא בכף או מצקת מרק כשאין בקדירה חתיכות בשר או ירקות, מכיון שעיקר תועלת ההגסה היא בתבשיל עב שהעירוב גורם למים ולחום האש להגיע אל כל חלקי התבשיל בשוה, ולכן במרק לחוד לא שייך איסור זה.

אמנם בספר מאור השבת [חלק ב מכתב לב, א] מובא מהגרש"ז זצ"ל שאסר זה, וראה ביאורים ומוספים שם.

③**הוצאת מים ממיחם חשמלי**

כתב בספר ארחות שבת [ח"א פ"ב סל"א] שלפי דברי המ"ב האלו, גם במיחם חשמלי שיש בו גוף חימום יש לחשוש לגזירה זו שאם יתרוקן לגמרי ממימיו עלול גוף החימום להנזק. אמנם בדרך כלל ברז המים מותקן באופן שבכל מקרה נשארים גופי החימום מכוסים במים, ולכן מותר להשתמש במיחם ע"י הוצאת מים מהברז, אך אין להוציא מים מהמיחם לאחר שנתמעטו עד גובה הברז.

וראה ביאורים ומוספים 118.

④**ריצה בגשם**

הגר"ז [קונטרס אחרון סק"א] כתב דמותר לפסוע פסיעה גסה כדי להנצל מרפש וטיט, ולפי זה מסתבר דמותר לרוץ בשעת הגשם כדי שלא יתרטב. ועיין ביאורים ומוספים 1.

קנין הלכה

מראי מקומות

הקדמה לענייני משאוי ותכשיט המובאים מסעיף ז עד סוף הסימן

בסעיפים דלהלן כתובים דיני משאוי ותכשיט וגזירות חכמים שגזרו בעניני הוצאות בגדים ותכשיטים שמבוארים בגמ' פרק במה אשה.
הואיל ופרטי הדינים מרובים הם והרבה מהם אינם מצויים בזמן הזה, לכן בחרנו להתעכב במראי המקומות על הסעיפים היותר יסודיים אשר מהם ניתן ללמוד כללים בסוגיות אלו, וכן על דברים הנוגעים למעשה.
[יש ללמוד את כל הסעיפים בטור ובשו"ע ובמשנ"ב כסדרם].

סעיף ז

אסור מן התורה להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים וכן להכנים מרשות הרבים לרשות היחיד, וכן אסור מהתורה להעביר חפץ ארבע אמות ברשות הרבים.
אמנם כתב הרמב"ם [פי"ח הי"ז] שבגדים שאדם לובש ותכשיטים שהוא עונד אין בהם איסור הוצאה מהתורה משם שהם בטלים לגופו, ואינם נחשבים משאוי כלל.
ואף שאין איסור תורה בהוצאת בגדים או תכשיטין, פעמים שאסרו חז"ל הוצאה זו מחמת גזירה שמא יסיר מעליו את הבגד או התכשיט, וישכח ויעבירנו ד אמות ברשות הרבים.
ונמצא שיש בנידון זה ג חילוקי דינים:
א) פעמים שחפץ שאדם נושא על עצמו נחשב משאוי ויש איסור תורה בהוצאתו. [ואם אינו נושאו באופן הרגיל אלא בשינוי הרי זו מלאכה כלאחר יד ואין בה איסור תורה אלא איסור מדרבנן].
ב) פעמים שהוא נידון כמלבוש או תכשיט של האדם, ומכל מקום אסרו חכמים לצאת בו גזירה שמא יפול ממנו או שמא יסירנו מגופו וישכח ויעבירנו ד אמות ברשות הרבים.
ג) פעמים שהוא נידון כמלבוש או תכשיט של האדם ואין בו איסור כלל.

ודע דלשון תכשיט המובא בדברי חז"ל ובפוסקים אין הכוונה דוקא לתכשיט העשוי לנוי כלשון המקובלת בזמננו, אלא כל דבר הנתון על גופו של אדם ובא לסייע לו או לקשטו הרי זה בגדר תכשיט, ולכן אגד שעל גבי המכה או קמיע וכיו"ב הוי תכשיט.

יציאה בתכשיטין

דין יציאה בתכשיטין נידון בעיקר בסימן שג והובאו הדברים כאן לתוספת והשלמה כיון שהענין הוזכר גם בסימן זה.

משנה דף נז. ואם יצאה. גמ' דף נט: ת"ר לא תצא אשה עד לא שלפא ומחויא. גמ' דף סד: אמר רב כל שאסרו עד ר' ישמעאל בר' יוסי תנא הוא ופליג. תוס' שם ד"ה רבי ענני. ר"ן על הרי"ף דף כט. בדפי הרי"ף ד"ה אמר. רמב"ם פי"ט ה"ח.

מהסוגיא יוצא שמן התורה תכשיט אינו משאוי דבטל לגופה אלא דרבנן אסרו לצאת עם תכשיטין גזירה דילמא שלפא ומחויא.
ובענין לאלו רשויות אסרו לצאת עם תכשיטין דנו בזה הראשונים:
א) הרמב"ם כתב שכל רשות שאסור להוציא בה משאוי אסור לצאת בה עם תכשיטין, דהיינו ברשות הרבים, כרמלית וחצר שאינה מעורבת, וכל רשות שמותר להוציא בה מותר לצאת עם התכשיטין והיינו בבית או בחצר המעורבת.
ב) תוס' כותבים שברשות הרבים ובכרמלית אסור, ובחצר שאינה מעורבת וכל שכן בחצר המעורבת ובית מותר.

קנין הלכה

מראי מקומות

ג) הרמב"ן והרשב"א [דף סד:] ס"ל שאפילו בבית גזרו שמא תצא לרשות הרבים כשהתכשיטין עליה, וכל שכן שגזרו בשאר רשויות.

להלכה: השו"ע בסי' שג [סי"ח] העתיק את ג השיטות, והמשנה ברורה [ס"ק סא] הביא את הגר"א שצידד כדעת הרמב"ם. וכן הביא את הטעמים שהובאו בתוס' [דף סד: ד"ה רבי עקיבא] ללמד זכות על המנהג שנהגו הנשים לצאת.[10]

סעיף ח

בסעיף זה דנו אם מותר לצאת במחט התחובה לו בבגדו ואם יש חילוק בין אם המחט היא נקובה או לא, והביה"ל [ד"ה וכשאינה] הסתפק אם מותר לאיש לחבר שפתי מלבושיו במחט שאינה נקובה, והניח בצריך עיון.
ושורש הספק הוא משום שלפי דיעה אחת בשו"ע אם יצא איש כשמחט שאינה נקובה תחובה בבגדו חייב וכמבואר במשנ"ב [ס"ק לג], שלפעמים דרכו גם בחול לתחוב מחט כזו בבגדו. ⑤

סעיף ט

דף סב. מהמשנה עד אצל אומן. רש"י ד"ה אמר. תוס' ד"ה וחילופיהן.

תכשיטי האיש

הראשונים נחלקו אם גזירת איסור תכשיטין חלה גם על אנשים:

א. רש"י [ד"ה אמר] ס"ל דיש איסור דרבנן בתכשיט איש.
ב. תוס' [ד"ה וחילופיהן] הביאו את שיטת ר"ת דאין גזירה דרבנן באיש, משום שאין דרך האנשים להראות את תכשיטיהם.
ג. הרמב"ם [פי"ט ה"ד] כתב שהאיש מותר לצאת בטבעת שיש עליה חותם מפני שהוא תכשיט ואין דרכו להראות. אמנם סיים הרמב"ם שנהגו כל העם לא לצאת בטבעת כלל [ועין במגיד משנה שכתב שמנהג חסידים הוא].

תכשיט שהולכים בו אנשים ונשים

הרא"ש [סימן י] הביא את דברי הירושלמי [ריש פרק במה אשה] שמשמע כפירוש רש"י דיש איסור דרבנן, והבעל המאור דחה את הראיה, שמכיון שהמעשה שהירושלמי הביא היה עם מפתח של זהב, שאני מפתח שהוא תכשיט לאיש ולאשה, הלכך לא פלוג בין איש לאשה, אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולא לאשה מותר.
מבואר מדבריו דאף דלא גזרו על תכשיט דאיש אבל דבר שהוא תכשיט גם לאיש וגם לאשה גזרו בו, דלא פלוג.

ביאורים והערות

10. בביאור הלכה [סימן שג סוד"ה כי בזה] כתב שהאחרונים למדו מלשון השו"ע שאין סומכין על היתירים האלו כל כך, ורק משום שלא למחות בנשים כתבו דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ובספר דינים והנהגות לחזון איש [פי"ד ס"ז] כתוב שהחזון איש אמר שמותר לנשים לצאת בתכשיטין. וראה ביאורים ומוספים סימן שג הערה 41.

ליקוט תשובות האחרונים

⑤יציאה עם סיכת ביטחון לאגוד בגד שנקרע

בשמירת שבת כהלכתה [פי"ח סכ"ט] כתב שמותר לצאת עם סיכת ביטחון לחבר שני חלקי הבגד, משום שבזה לא שייך ספיקו של הבה"ל מכיון שכל כולה של סיכת בטחון אינה עומדת אלא לחבר את הבגדים, ואם אינו מחבר בה אין דרך להוציאה, ולא דמי למחט שנזכרת כאן בשו"ע משום שהדרך להוציאה גם כשאינה מעמידה את הבגד, והיא משאוי.

קנין הלכה

מראי מקומות

רע"א [סימן שג סי"ח] כתב שכיון שהורגלו אנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם, אם כן לפי דברי בעל המאור [הנ"ל] חלה עליהם גזירת תכשיטים לענין טבעת, ומכיון שעיקר הא דלא מיחו בנשים לצאת עם תכשיטין הוא משום דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, אם כן באנשים אין להם להקל.

<u>להלכה</u>: המשנה ברורה [ס"ק לח] כתב שמשמע מסימן שג דאין למחות באיש הנושא תכשיט כזה, אבל רעק"א כתב שבעל נפש יחוש לעצמו לא לצאת בטבעת כלל.
וראה ביאורים ומוספים 27.

<u>סעיף יא</u>

<u>דבר העשוי לשתי מטרות</u>

הרא"ש [פ"ו סוס"י] הביא את שיטת היש מפרשים בביאור הירושלמי שדבר העשוי לכך ולכך, כלומר שעשוי לתכשיט ולתשמיש כגון מפתח שפותח בו המנעול בזה אסור בין באיש בין באשה, שהרואה אומר לצורך תשמיש הוא מוציאו.
אמנם הבית יוסף הביא את שיטת הסמ"ג ומהר"ם שהתירו בזה.

<u>להלכה</u>: כתב המשנה ברורה [ס"ק מב] דאף שמשמע מדברי השו"ע שהחמיר בזה, מ"מ אין למחות ביד המקילים משום שהדרכי משה הביא בשם האגור שבאשכנז נהגו לצאת במפתחות של כסף.⑥

<u>יציאה עם משקפיים</u>

כתב המ"ב [סוס"ק מד] בשם החיי אדם שאין לצאת במשקפיים בשבת שמא יפלו ויבוא להוליכן בידו, אמנם האחרונים [עיין שבט הלוי ח"ח סי' מח] כתבו שבמשקפיים המצויות היום אין חשש זה מצוי, ולכן אף דיש אוסרים אבל רבים מתירים, וסוגיין דעלמא להקל בה.
אבל אין לצאת במשקפיים המשמשים רק לצורך הקריאה, דכיון שאינו זקוק להם לצורך הליכתו ברחוב הרי הם משאוי.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

⑥<u>יציאה עם שעון זהב</u>
הביאור הלכה [ד"ה בזה] אסר לצאת עם שעון זהב הנתון בשלשלת זהב שעל גבי צוארו, על פי מה שלמד מהירושלמי גבי טבעת שיש עליה חותם, דאם הוציאה כדי לחתום בה חייב חטאת, שבדבר העשוי לתכשיט ותשמיש אשר עיקר יציאתו בו לתשמיש יש בו משום חיוב חטאת. וכתב שלגבי שעון זהב עיקר מטרתו לתשמיש, והראיה שבזמן שהוא מתקלקל ועומד מלכת אין יוצאין בו.
ובספר דינים והנהגות לחזו"א [פי"ד ס"ח] מובא שהחזו"א הורה לא לצאת עם שעון זהב.
וכתב בשמירת שבת כהלכתה [פי"ח סכ"ז] שאם דרכה של האשה ללכת עם שעון זהב אף כשאינו פועל אין בזה איסור, דמוכח שעיקר מטרתה לתכשיט. והגרש"ז זצ"ל [שם הערה קח] כתב שיש לחלק בין שעוני זהב דידן, לבין טבעת שיש עליה חותם הנזכרת בירושלמי, ושעון התלוי בשלשלת שבצוארו שבזה עסק הביאור הלכה, דבטבעת שיש עליה חותם כאשר בא להשתמש בה מסירה מעל אצבעו, וכן בשעון התלוי בשרשרת שבצואר [כמבואר בביה"ל שם שכאשר רצו לראות את השעה היו מסירים אותו מעל הצואר], ולכן התשמיש והתכשיט סותרים זה את זה, ועל זה אמרו בירושלמי שאם הוציאה לתשמיש חייב חטאת, אבל בשעון הענוד על היד גם בשעה שבא להשתמש בו אינו מסירו מהיד, ונמצא שהוא משמש כל הזמן כתכשיט, ובזה אין חסרון אם משמש גם לתשמיש לידע את השעה.
וראה ביאורים ומוספים 33.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יב

גמ' דף יא: תניא לא יצא עד ושאר כל אדם פטור.

סעיפים יג-יד

גמרא דף יא: תני חדא לא יצא הזב עד שלא יטנפו כליו. משנה דף סד: יוצאה אשה. תוס' ד"ה ובמוך. גמ' נדרים דף נה: תניא יוצאין בשק עבה עד דברו חכמים בראה.

מהסוגיות הנ"ל וכן מדברי הב"י בסוף הסימן [סעיף יד ד"ה ולי נראה] מבוארים שיש ג' אופנים:

א. מלבוש גמור, מותר אפילו אם כל מטרתו היא להציל את הבגד מטינוף, שהרי זו לבישה גמורה.

ב. משאוי גמור, כגון שלוקח בגד בידו ומחזיקו מעל ראשו מפני הגשמים, אסור אפילו אם זה נועד להגן מפני צער הגוף.

ג. דבר המולבש על גופו שלא בדרך מלבוש גמור, בזה קיימת החלוקה של תוס' דבנעשה להציל מצער הגוף מותר, ובשנעשה להציל טינוף מהבגד אסור.⑦

סעיף טו

המחבר אוסר לקיטע לצאת עם קב שלו משום שזה עשוי רק לנוי.⑧

סעיף טז

הרמ"א הביא שתי דיעות אם מותר לצאת עם נעלי בית לרשות הרבים, שי"א שאעפ"י שקל לחלוץ אותן אבל מכיון שהן מהודקות קצת לרגל אין חוששין שמא יפלו מרגלו וישא אותן, ואח"כ הביא דיש מחמירין. ומבואר שנעלי בית האלו הן בגדר מנעל ולא משאוי, וכל הנידון הוא אם חיישינן שמא יפלו מרגליו.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

⑦<u>יציאה עם ערדליים, מגן מגבעת, תחבושת</u>

בשו"ת אגרות משה [או"ח ח"א סימן קח] התיר לצאת עם ערדליים, מכיון שאף שהם לא חשיבי דרך מלבוש גמור, אבל הם מצילים מצער הגוף שלא ירגישו קור וצינון ממי הגשמים וגם מחממין אותו. ובספר שמירת שבת כהלכתה [פי"ח ס"י] כתב להתיר מטעם אחר משום דסובר דחשיב דרך מלבוש גמור, ולכן אפילו אם הם עשויים רק להגן על הנעליים מטינוף מותר.

עוד מבואר בשש"כ שאין ליתן מטפחת או שקית ניילון על המגבעת להגן עליה מפני הגשמים, דמכיון שאין זה דרך מלבוש גמור אין היתר דאצולי טינוף מהבגד.

ועיין שו"ת מנחת יצחק [ח"ג סי' כו] שדן אם נשים מותרות לצאת עם כיסוי על הפאה נכרית, שלכאורה זה לאצולי מצער ודרך מלבוש, וע"ע בשש"כ [פ"ח הערה מח] מה שהביא מהגרש"ז זצ"ל.

עוד כתב [פי"ח סי"ט] שתחבושת שעל גבי המכה אם היא נתונה שם לצורך ריפוי פצע או לצורך שמירה על הפצע מלהנגף, מותר לצאת בו משום שזה בא לתועלת הגוף, אבל אם היא נתונה רק בכדי שהבגדים לא יתלכלכו מהדם והליחה שמעל גבי הפצע או מהמשחה שעל גביו, אסור משום דאצולי טינוף מבגד אסור.

וראה ביאורים ומוספים 44.

⑧<u>יציאה באבר מלאכותי</u>

המחבר אוסר לקיטע לצאת עם קב שלו משום שהוא לא משתמש בו להליכה וזה נעשה רק לנוי, ולפי זה בימינו שמשתמשים בפרוטזה [אבר מלאכותי] לצורך הליכה הרי זה מותר. עוד הוסיף השמירת שבת כהלכתה [פי"ח סט"ו] שהמשנה ברורה [ס"ק נו] כתב שמה שאסרו מהטעם שאינו צורך הילוכו אינו משום דהוי משאוי, אלא מחמת גזירה דילמא משתליף מרגלו ואתי לאתויי ד' אמות, ובמציאות שלנו אין חשש זה קיים.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיפים יז-יח

רא"ש פ"ג ביצה סי' ה, ופ"ו שבת סי' יז.

<u>הליכה במקל</u>

אדם זקן או חולה או חלש שצריך ללכת בעזרת מקל, יש להבחין בזה בין שני אופנים:

א. אם אינו יכול ללכת בכלל בלי מקל, כתב המשנ"ב [ס"ק סג] בשם הרא"ש שמותר לצאת בו לרשות הרבים משום שהמקל נחשב כמנעל שלו.

ב. אם יכול ללכת בלי מקל וכך הוא נוהג בביתו, ורק ביציאתו החוצה נשען הוא על מקלו מחמת חולשה, אסור לצאת בו מטעם דהמקל נחשב אצלו כמשאוי.

ועיין בביאור הלכה [ד"ה אבל] שהביא את דברי הפמ"ג שגם רצה לומר מתחילה דהוי כמשאוי, אך הביא דמוכח מהלבוש שהוא רק משום גזירה דילמא אתי לאתויי ד"א בר"ה, דמשמע דס"ל דמדאורייתא לא הוי משא מכיון שהזקן מסתמך עליה, אבל הבה"ל הסיק שהאיסור הוא מטעם דהוי כמשאוי.[11]

היוצא במקל מחשש החלקה בקרח וכיו"ב, כתב הט"ז [ס"ק יב] דיש להתיר דדמי לחיגר שלא יכול ללכת בכלל בלי מקל, אבל המשנ"ב [ס"ק סה] הביא דהרבה אחרונים חלקו עליו, ועיין שעה"צ [ס"ק ע] שהביא את דחיית הפמ"ג לראיית הט"ז.

סעיף יט

גמרא דף סג: בירית טהורה עד יישר וכן א"ר יוחנן. מרדכי סימן שנג.

המרדכי למד מגמ' זו שכבלים של אסיר נחשבים כמו מלבוש, ובשעה"צ [ס"ק עה] העיר שבגמ' שם מדובר בכבלים שנעשו לבתולות שבודאי הם בגדר תשמיש אדם, ועל כן לא הוי כמשא, משא"כ כבל דאסיר שהוא אינו זקוק להם כלל ואינם משמשים אותו.

ביאורים והערות

11. המשנ"ב [ס"ק סא] הביא שהט"ז פסק להקל משום שלא חוששים שיורידם ברשות הרבים משום שאין הדרך ללכת יחף, אבל התו"ש פקפק בדבריו משום שיש מקצת אנשים פחותים שהולכים יחפים ולכן לא פלוג רבנן ואסרו בכל אדם, ולכאורה לפי זה בזמן שגם הפחותים לא הולכים יחפים מותר לכל הדיעות, ובארחות רבנו [שבת אות קלט] הביא שהקהילות יעקב יצא בנעלי בית בשעה שהיתה לו מכה ברגלו.

קנין הלכה

מראי מקומות

והמ"ב [ס"ק סט] הביא דטעם ההיתר של כבלים הוא משום דנחשב לו כמו מלבוש דצורך הליכתו הוא כן ובטלים לגוף שהוא לבוש בהן.[12]⑨

סעיף כא

עיין לעיל סעיפים יג, יד מה שכתבנו בדין בגד אדם שלובש מפני הגשמים.

גמרא נדרים דף נה: תניא יוצאין עד שדברו חכמים בהווה. רא"ש שם ד"ה כיתונא דצלא. גמרא שבת דף סב. מהמשנה עד נשים עם בפני עצמן הן.

המשנ"ב [ס"ק עב] מביא את הרא"ש שמותר לצאת עם שק מפני שדרך הרועים לצאת בהם מפני הגשמים ולכן זה נחשב מלבוש, ומותר לכל אדם לצאת כן אפילו כשאין גשמים.[13]

ביאורים והערות

12. מדברי המ"ב בביאור דין כבלי אסיר יוצא דין כללי דגם דבר שאינו משמש לאדם, אם דרך הליכתו בכך שלובשו על גופו הרי זה בטל לו.
יש מקור נוסף ליסוד זה מהגמ' [דף נח] לענין חותם דעבד התלוי בצווארו שמבואר דלא חשיב משאוי, וכל הנידון בגמ' הוא אם יש לאסור מחמת גזירה דילמא שקיל ליה בידו, והרי גם חותם זה אינו תשמיש העבד, אלא מוכח דהואיל ואורחיה ללילך בו כל היום הרי זה טפל אליו, וכן כתב האור זרוע [סימן פד ס"ג]. ועיין עוד לקמן [סעיף נג] בדין עיגולים ירוקים שגזרה עליה המלכות שהיהודים יצאו בהם.
13. בשמירת שבת כהלכתה [פי"ח הערה כ] הביא שהגרש"ז זצ"ל הסתפק לפי"ז אם מותר לצאת בקיץ עם בגד חורף, שלכאורה כתוב כאן שאם זה מלבוש אפילו שלא מפני הגשמים מותר.

ליקוט תשובות האחרונים

יציאת חייל עם דיסקית

⑨. בשמירת שבת כהלכתה [פי"ח הערה צא] הביא בשם הגרש"ז זצ"ל להתיר לחייל לצאת ענוד בשרשרת עם דיסקית [שחורטים בה את מספרו האישי, סוג דמו וכדו'] על צווארו.
ובסוף דבריו הביא את החלקת יעקב [ח"א סימן סז סק"ד] שדן אם מותר לחייל לצאת עם דברים שהמלכות מחייבת לענוד על גופו, וציין לדין חותם דעבד ולדברי האור זרוע [הנ"ל] דדבר שאורחיה לצאת בו כל היום בטל לגופו.

שאלות לחזרה

או״ח הלכות שבת סי׳ שיח מסעיף ט עד הסוף וסי׳ שא עד סעיף כב

מיוסדות על טור וב״י, שו״ע ט״ז ומג״א, משנ״ב ביאוה״ל ושעה״צ

<u>סימן שיח סעיף ט</u>

א. האם מותר ליתן בשבת תבלינים;
1) לתוך כלי ראשון שהוא על האש? [ב״י, משנ״ב סקס״ד]
2) לתוך כלי ראשון שהעבירוהו מעל האש? [ב״י, שו״ע, מג״א סקכ״ח, משנ״ב שם, שעה״צ אות פט]
3) לתוך כלי שני? [משנ״ב סקס״ה]
4) לתוך כלי שני שיש בו דבר גוש שהיד סולדת בו? [שם]
5) ומה הדין בכל הנ״ל בדיעבד? [ביאוה״ל ד״ה ואם]

ב. האם מותר ליתן בשבת מלח;
1) לתוך כלי ראשון שהוא על האש? [ב״י, משנ״ב סקס״ו]
2) לתוך כלי ראשון שהעבירוהו מעל האש או לכלי שני? [ב״י, שו״ע, רמ״א, ט״ז סקי״ד, מג״א]

ג. 1) ומה הדין במלח שעושין ממים שמבשלין אותן? [מג״א סקל״א, משנ״ב סקע״א, שעה״צ אות צו]
2) ומה הדין בדיעבד אם נתן מלח שנעשה ממים ומלח שנעשה מחפירה לתוך כלי ראשון?
3) ומה הדין בדיעבד אם נתנן לכלי אחר שהעבירו מעל גבי האש? [ב״י, מג״א שם, ט״ז סקט״ו, משנ״ב סקע״ג]

<u>סעיף י</u>

ד. 1) האם מותר לערות מכלי ראשון על גבי תבלין או שאר דברים חוץ ממים ושמן המונחים בקערה?
2) ומה הטעם?
3) ומה הדין בדיעבד?
4) ומה הדין בדיעבד אם עירה מכלי ראשון על דבר צלוי או אפוי? [ב״י, שו״ע, מג״א סקל״ב, משנ״ב סקע״ד, ביאוה״ל ד״ה אסור]

<u>סעיף יא</u>

ה. אמבטיה של מים חמים שאסרו בגמ׳ ליתן לתוכה מים צוננים;
1) האם מיירי בכלי ראשון או בכלי שני?
2) ומה הטעם שאסרו לתת לתוכה צונן?
3) והאם יש נפק״מ בין מים מרובים למים מועטים?
4) ואיך נפסק בשו״ע ובנו״כ ליתן בתוכה מים מרובים או מים מועטים, כשהיא כלי ראשון וכשהיא כלי שני? [טור, ב״י, שו״ע, רמ״א, משנ״ב ס״ק עו-עז]

ו. האם מותר לערות מאמבטיה של מים חמים לתוך אמבטיה של מים צוננים, ומה הטעם?
1) כשהיא כלי ראשון והצוננים מועטים?
2) כשהיא כלי ראשון הצוננים מרובים?
3) כשעכשיו אין היד סולדת בו?
4) כשהיא כלי שני? [טור, ב״י, שו״ע, ט״ז סקי״ח, מג״א סקל״ה, משנ״ב סקע״ח, ביאוה״ל ד״ה אבל, ודה״ה שבזה]

<u>סעיף יב</u>

ז. 1) מים חמים בכלי שני - האם מותר לצוק לתוכה מים צוננים או מתוכה לתוך צונן, ומה הטעם?
2) מים חמים בכלי ראשון - האם מותר לשפוך לתוכה מים צוננים, ומה הטעם?
3) ומה הדין לשפוך מהם לתוך צונן, כשהצוננים מועטים וכשהם מרובים? [ב״י, שו״ע, משנ״ב ס״ק פ-פה, ביאוה״ל ד״ה והוא]

ח. האם מותר לערות בשבת מים חמים מכלי ראשון על משקה הנקרא ״פאנש״ או על ״קפה״ ו״תה״ שבישלוהו מערב שבת עם מעט מים, ומה הטעם? [ביאוה״ל ד״ה והוא]

ט. 1) האם מותר להכניס חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן, ומה הטעם? [מג״א סקל״ה, משנ״ב סקע״ח, שעה״צ אות קז]
2) ומה הדין בדיעבד, והטעם? [שעה״צ אות קח]

<u>סעיף יג</u>

י. 1) האם מותר לחמם בקבוק דייסא של תינוק בתוך כלי ראשון?
2) ומה הדין לחממו בתוך כלי שני, ומה הטעם?
3) מצקת שמוציאין אתו מכלי ראשון, האם דינו ככלי ראשון או ככלי שני? [שו״ע, משנ״ב ס״ק פו-פז, ביאוה״ל ד״ה אבל]

<u>סעיף יד</u>

יא. 1) האם מותר ליתן קיתון של מים כנגד האש להפשירו או להפיג צינתו - כשיכול להגיע ליס״ב וכשאינו יכול להגיע ליס״ב, ומה הטעם?
2) פירות וכיו״ב הנאכלים חיים, האם מותר להניחן כנגד האש להפיג צינתן, ומה הטעם?
3) תבשיל המונח באלונטית או בכלי עופרת, האם מותר להניחן כנגד האש להפיג צינתן, ומה הטעם? [שו״ע, משנ״ב ס״ק פח-צא, שעה״צ אות קיד, קטז]

<u>סעיף טו</u>

יב. דבר יבש שנתבשל כל צרכו;
1) האם מותר להניחו בשבת על האש מדאורייתא ומדרבנן, ומה הטעם? [ב״י, משנ״ב סקצ״ד]
2) והאם מותר להניחו כנגד המדורה, ומה הטעם? [שו״ע, מג״א סקל״ח, משנ״ב סקצ״ד]
3) והאם מותר גם סמוך למדורה? [שם]
4) ומה הדין כשהמדורה הוא בתוך התנור? [שם]

יג. 1) האם מותר להניח בשבת על האש דבר לח שנתבשל כל צרכו?
2) והאם מותר להניחו סמוך לאש, ברותח, בנצטנן קצת או לגמרי [שו״ע, רמ״א, משנ״ב ס״ק צה-צט]?

<u>סעיף טז</u>

יד. פשטידא שיש בה שומן שנקרש;
1) האם מותר לחממו כנגד האש במקום שהיד סולדת בו – עם כלי מפסיק או בלי – ומה הטעם?
2) ומה הדין כנגד האש במקום שאין היד סולדת בו, ומה הטעם?
3) ומה הדין בדיעבד?
4) ומה הדין להניחו בחמה?
5) ובאיזה אופנים מותר לכו״ע לחממו (4) ? [טור, ב״י, שו״ע, רמ״א, מג״א סק״מ, ט״ז ס״ק כ-כא, משנ״ב ס״ק ק-קב, קה, קז, שעה״צ אות קכב]

<u>סעיף יז</u>

טו. קדירה שיש בה רוטב שנקרש, שכהשומן נימוח אינו בעין, האם מותר להניחה כנגד האש, ומה הטעם? [רמ״א, משנ״ב ס״ק קד-קה]

טז. האם מותר להניח צונן על גבי מיחם שאינו על האש;
1) כשהמיחם חם שהצונן יכול להגיע ליד סולדת בו?
2) כשהמיחם אינו חם כל כך? [שו״ע, משנ״ב ס״ק קח-קיב]

<u>סעיף יח</u>

יז. 1) קדירה שנתבשלה כל צרכה, שעומדת על האש, האם מותר להוציא ממנה בכף או להגיס ממש?
2) והאם מותר להוציא ממנה בכף או להגיס ממש, כשהורידה מעל האש?

יח. 1) קדירה שלא נתבשלה כל צרכה, שהורידה מעל גבי האש, האם מותר להוציא ממנה בכף או להגיס ממש, מדאורייתא או מדרבנן?
2) אם הגיס תבשיל שלא נתבשל כל צרכו או שלא נתבשל אפי׳ כמאב״ד, האם נאסר התבשיל? [שו״ע, רמ״א, משנ״ב ס״ק קיג-קיז, ביאוה״ל ד״ה שנמצא וד״ה אף, שעה״צ אות קלז]

<u>סימן שא סעיף א-ב</u>

יט. 1) האם מותר לרוץ בשבת או לקפוץ, ומה הטעם?
2) כמה שיעור פסיעה שמותר לפסוע בשבת?
3) האם מותר לרוץ כדי להתחמם לרפואה, ומה הטעם?
4) האם מותר לטייל כדי להתעמל ויתחמם לרפואה, ומה הטעם?

<u>סעיף ג-ד-ה-ו</u>

כ. היה הולך והגיע לאמת המים, האם צריך להקיפו או שיכול לדלג ולקפוץ עליה או שמותר לו אפי׳ לעבור בה, בהליכתו ובחזרתו, ומה הטעם;
1) כשהולך לצרכיו?

2) כשהולך להקביל פני רבו?
3) כשהרב הולך לתלמידו?
4) כשהרב צריך לתלמיד באיזה ענינים?
5) כשהולך לשמור פירותיו?

<u>סעיף ז</u>

כא. 1) היוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך מלבוש, והוציאו כדרך שרגילין להוציא אותו דבר, מה הדין?
2) ומה הדין כשהוציאו שלא כדרך שרגילין להוציא, במזיד ובשוגג?

כב. פרט כמה דוגמאות שאסרו חכמים לצאת בתכשיט או במלבוש אע״פ שמן התורה מותר לצאת בהם, שחששו דילמא אתי לאתויי ד׳ אמות ברה״ר?

<u>סעיף ח</u>

כג. 1) האם מותר לסתם אדם (שאינו אומן) להוציא מחט בידו, ומה הטעם?
2) והאם מותר לו לצאת במחט התחובה לו בבגדו - נקובה ואינה נקובה - ומה הטעם?
3) ומה הדין אם יצא במחט כשהיא תחובה לו בבגדו - נקובה ואינה נקובה?

כד. 1) מה הדין באיש כשצריך למחט כדי לחבר שפתי מלבושיו זה לזה?
2) ומה הדין באשה כה״ג לצאת במחט שאינה קובה במעמדת קישורים?

<u>סעיף ט-י</u>

כה. 1) האיש שהוציא טבעת בידו - מה הדין והטעם?
2) האם מותר לאיש לצאת בטבעת כשהוא מונח על אצבעו?
3) ומה הדין אם יצא בו - כשאין עליה חותם?
4) ומה הדין אם יצא בו - כשיש עליו חותם, ומה הטעם?
5) איזה דין יש לטבעת יהלום או טבעת שכתוב עליו שמו?

<u>סעיף יא</u>

כו. 1) דבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו, כגון מפתחות של כסף, האם מותר לצאת בו, ומה הטעם?
2) ומה הדין לצאת עם התיק של המשקפיים או בנדן של כסף?
3) ובמקום שאין עירוב האם מות רלצאת עם המשקפיים על החוטם, והטעם?

כז. מפתח של ברזל ונחושת הקבוע בחגורה, האם מותר לצאת בו ומה הטעם;
1) כשהוא קבוע ומחובר בראש החגור כעין זענקל?
2) כשקובע ומחברו באמצע החגור?

כח. האם מותר לצאת בשעון המונח בכיס או המחובר לשרשרת זהב בצואר?

<u>סעיף יב</u>

כט. 1) האם מותר לחייט לצאת במחט התחובה לו בבגדו?
2) ומה הדין אם יצא במחט התחובה לו בבגדו- במקום שהדרך לתחוב בו בחול לפרקים ובמקום שאין דרך הוצאתו לכך?

<u>סעיף יג-יד</u>

ל. 1) בגד שאינו בגד גמור ולבש אותו להצילו שלא יתטנף, האם מותר לצאת בו ומה הטעם?

2) דבר שהוא בגד ולבשו דרך מלבוש, אבל כוונתו רק משום אצולי טינוף או כדי לינצל מצער, האם מותר לצאת בו?

3) האם מותר לאיש ולאשה ללבוש בגד מפני הגשם או כובע שמניחים על הראש או לפרוס בגד על הראש לבד, ומה הטעם?

<u>סעיף טז</u>

לא. 1) האם מותר לצאת בנעלי בית לרשות הרבים?

2) ומה הדין אם שכח ויצא בהם?

<u>סעיף יז-יח</u>

לב. 1) חגר - האם יכול לצאת במקל - כשאפשר לו לילך זולתו וכשאין אפשר לו?

2) זקן - האם יכול לצאת במקל - כשאפשר לו לילך זולתו וכשאין אפשר לו?

3) סומא - האם יכול לצאת במקל - כשאפשר לו לילך זולתו וכשאין אפשר לו?

4) אדם חשוב שהולך עם מקל לכבוד - האם יכול לצאת במקל - כשאפשר לו לילך זולתו וכשאין אפשר לו?

שאלות הנוגעות למעשה

או״ח הלכות שבת סי׳ שיח

א. **פיצוחים קלויים שרוצה לחממם.**

1. האם יכול להניחם ע״ג קדרה שמתבשלת או להכניסם לתוך צלחת מרק.

בורקס, דגים או בשר יבש מבושל, קניידאלך, וקרעפלאך יבישים מבושלים, האם מותר להניחם ע״ג הדוד במקום שיגיעו ליס״ב.

2. האם יכול להניחם כדי לחממם ע״ג דוד של מים.

3. וכן דגים, בורקס או בשר אפוי יבש, האם יכול לשפוך עליהם רוטב או קצת מרק רותח ישירות מהסיר או ע״י מצקת.

4. האם יכול להכניס את הבורקס לתוך סיר שיש בו תפו״א, בשר ועוד מאכלים מבושלים, או לתוך צלחת שיש בה מרק. - והאם מותר להכניס שקדי מרק לתוך צלחת מרק.

5. בשר אפוי, האם יכול להכניסו לתוך צלחת שיש בה טשולנט.

6. קפה שחור האם מותר להכניסו לתוך כוס מים רותחים.

7. קוגל או טשולנט שנגמר להם המים, האם מותר להוסיף מים חמים מהדוד, כאשר כבר נגמרו המים או שרק ירא שיגמר.

[מג״ח סקי״ז, משמ״ח סקכ״ד, תוספת שבת סקכ״ד, שו״ע הרב סי״ב–י״ג, מ״ב סקמ״ח, וסקמ״ה, וסקע״ח, ביה״ל לקמן סט״ו ד״ה והוא, חזו״ח ל״ז סקי״ד ד״ה סט״ו, מאמר מרדכי סקט״ז תהלה לדוד סקכ״ד. שביתת השבת מבשל סכ״ח, חזו״ח יור״ד ט׳ סק״כ . הו״ד ל״ח סק״ה]

מבואר בשו״ע שיש בישול אחר אפיה או צלי, ובמג״א שה״ה שיש צלי אחר בישול, ובמ״ב מהמג״א שלכן אסור להניח דבר שנתבשל אצל האש בלא רוטב, ולאו דוקא אצל האש אלא ה״ה בכל מקום שיכול להצלות, והרמ״א הביא שיש מתירין, אבל הא״ר סקי״ז הביא מהשלט״ג לחלק שבישול אחר צלי יש, אבל אפיה אחר בישול אין דלא כהמג״א. ולדעת המג״א אם הוא דין כללי בכל המינים וכעי״ז מבואר בחת״ס או״ח ע״ד וממילא יש גם צלי או בישול אחר קליה דהיינו להניח פיצוחים קלויים ע״ג דוד או בתוך סיר, ובהנחת בורקעס וכדו׳ גם אם המילוי שבו מבושל תחלה אבל מבואר בביה״ל שהשני ודאי עיקר שמו וכל מה שנחלק עם הפמ״ג האם נשאר עליו גם שם הראשון. אבל

לערות עליו, עד כמה שעירוי מבשל יש כאן בישול אחר אפיה ואסור. ואפשר שלערות ממצקת מותר כמבואר במ״ב שבמקום מחלוקת וכדו׳ מחשיב מצקת ככ״ש לפחות ביחס למה שתחתיו וממילא יחשב כעירוי שלא מכ״ר. ואם יש אפיה אחר בישול יאסר להניח דגים בשר וכדו׳ ע״ג הסירים, ולהדיא מבואר בסט״ו שמותר, ובביה״ל שם ד״ה והוא הקשה שהרי יש צלי אחר בישול, והביא שדנו בזה מאמר מרדכי והב״מ מפני שסברו שה״ה לצלי אחר בישול. ובשבה״ש כ״ח פ״ט הביא כמה תירוצים שיש שתירצו שהמחבר מחלק בין צלי לאפיה, ויש שתירצו שיש מקום שהוא מרחק שהיס״ב ומ״מ אינו יכול לבוא לידי צלי. ובאגל״ט שתירצו שתלוי בכונתו, ואם אין כונתו לעשותו צלי אין לזה משמעות, ובחזו״א ל״ז י״ד כתב וע״כ צ״ל דכל שלא יבוא לטעם צלי ממש אלא שיתייבש קצת אין בזה בישול אמר בישול, ואפשר לצלי קדר כדין בישול לענין זה ודוקא צלי על גחלים או על שפוד יש בצלי׳ זו אחר בישול. וכאשר הטשולנט כבר התייבש לגמרי, להוסיף לו מים יהיה בישול אחר צליה, לא מבעיא לדעת הפמ״ג שהפעולה הראשונה לא הלכה שמותר, אלא אפילו לדעת הביה״ל שכתב שאינו מוכרח אינו נכון כי למרות שכבר נגמר המים עדיין לא נתייבש כמבואר ברא״ש של מחבת לענין הגעלה. ובמשב״ז סק״ז כתב דמשמע דוקא משקה כן ומים ושמן באפשר הא נתבשל בשומן טיגון הוה בישול ובסימן פ״ז נחלקו בזה הפוסקים. וכן לענין פת שנתבשלה חילקו הפוסקים בים טיגון עמוק לשמן מועט.

ב. כשמוריד סיר רותח מהאש ומניחו על השיש.

1. האם חובה לבדוק אם המקום שבו מניח יבש.
2. וכן כשמכניס את הסיר לכיור, האם צריך להמתין שלא יהיה חם.
3. רוצה להעביר סיר טשולנט רותח לבנין ממול, האם מותר לו לעבור כאשר ברחוב יורד גשם
4. כשמוריד קדירה ע״י מגבת, האם צריך להקפיד ולבדוק שהמגבת אינה רטובה.
5. כשמוציא חלה מהפריזר ומניחה על גבי הדוד, האם חייב לבדוק אם אין עליו גושי או פירורי קרח.

1. האם מותר ליטול ידים כאשר סמוך לברז עומד מיחם וניתז עליו.
2. מוציא מרק רותח מהסיר עם מצקת, כשמכניס שוב, האם צריך לבדוק שלא נשאר בה מעט מרק.
3. כוס מלוכלכת שרוצה לשתות בה תה חם וקשה ליבשה לגמרי, האם יועיל שירחוץ אותה תחלה במים רותחים, ואח״כ ימלא, - וכן האם יועיל שאחרי הרחיצה יכניס את המים תחלה על דפנות הכוס ובצורה זו יתמלא.

[חת״ס יור״ד ח״מ ל״ב, שבה״ש ל״ז, ש״מ סעיף מ״ו, מ״ב שם סקס״ט, סעיף ט״ו, מ״ב סקכ״ג, סקל״ט, סקע״ח].

דנו הפוסקים חת״ס, שבה״ש ועוד, האם בישול שע״י אידוי בלבד שאין לו ממנו קיום אסור משום מבשל, בשו״ע סימן ש״א סמ״ו שאסור לנגב בגדים אצל האש, ובמ״ב סקקס״ט שלהניח בגד כנגד האש אסור גם משום מבשל. אמנם עדיין יש הבדל בין אידוי הנדרש ללא נדרש אלא שבחלק מהמקרים עצם זה שאינו מקבל את המים הוא בצירוף אינו מתכוין ופס״ר ועדיף מפס״ר. וכשמכניס מים לכוס או מצקת, המים אמנם נשארים ואפשר שגם נחשב שחפץ שכל המים יהיו מבושלים לגמרי, אבל במצקת לדעת הרמ״א קיל טפי כי כבר נתבשל אלא שבמציאות נצטנן, ולדעת חלק מהפוסקים מה שהרמ״א מצריך שלא יצטנן לגמרי אינו מה״ת. אבל לדעת המחבר מיד שהוא בכ״ש הוא נצטנן כמבואר במ״ב וכן כשירד מדרגת יס״ב כמבואר במ״ב, אלא שכאשר מכניסו ע״י עירוי תלוי במה שהביא המ״ב האם מים חמים מרובים ע״ג מעט צוננים מתערבים מיד ואינו נחשב לבישול, או שמתבשל כד״ק, ובכוס אם מדיחו תחילה במים חמים נמצא שאותם טיפות מים שהיו קרים אין לו כל ענין שיתחממו, וכבר הוי אינו מתכוין,

וממילא אח״כ כשכניס מים רותחים וישארו חמים לא יהיה בהם בישול, ואם יכניס מים רותחים על צידי הכוס כשיגיע למקום שרטוב יהיה עירוי ע״י נזחל שנחלקו הפוסקים האם נחשב לעירוי או לא.

ג. מים רותחים או מרק רותח.

1. האם מותר להכניסם לתוך כוס ח״פ, שעי״ז צורת הכוס משתנה. -וכן להכניס את המרק הרותח לצלחת ח״פ, שצורת הכלי משתנה עי״ז.
2. בקבוק שמודבקת עליו מדבקה, האם מותר להכניסו לתוך סיר עם מים רותחים שעי״ז הדבק ימס.
3. והאם מותר לשפוך מים חמים על מדבקה שבפתח אריזה, כדי שיוכל לפותחה.
4. נטף חלב מהנר ע״ג כלי, האם מותר להניחו קרוב לאש במקום שלא יבוא ליד סולדת בו כדי שימס.
5. האם מותר להכניס מד-חום לאמבטיה וכדו׳ כדי לדעת את רמת החום.

[מ״ב סק״מ, משנ״א סקל״ז, מג״מ סקל״ז].

המתיך, חייב משום מבשל, וכן המרפה את הקשה, ובאש״א מבואר שמרפה הוא אפילו כשאין נצרך לזה דרגה שהסי״ב, אמנם לכאורה דוקא כשהוא ע״י חום דוקא. אלא שדנו הפוסקים האם דוקא כשהוא קשה ממש ומרפהו, שמשנה מהותו ומצבו אבל תוספת ריכוך אינו בכלל זה, וכן האם רק כאשר מחמת הריכוך נהיה דבר אחר או מצב שונה ולא סתם נתרכך. ובמג״א לענין ליתן אלונטית או כלי עופרת סמוך לאש לחממו כתב דלא ניחא לי׳ שיותך, ובפמ״ג כתב עוד דלא הוי פס״ר, ובשם התו״ש דמן הסתם יטול הכלי לפני שיותך. ובשבה״ל כתב שכונת המג״א אינו רק סתם אינו מתכוין, אלא שבכה״ג אינו נחשב כלל למלאכה זו, ולכן אפילו באופן שודאי יתעקם מותר.

ד. חמאה קשה.

1) האם מותר לרככה בשבת במים חמים.

2) וכן ביצה שכבר התבשלה ונשארה רכה, האם מותר להכניסה בעודה חמה או כשכבר התקררה, לתוך מים רותחים כדי שתהיה קשה. וכן ארבעס שהתבשלו ועדין קשים מאוד, האם מותר להניחם ע״ג קדרה לרככם.

3) מצה העשויה משבולת שועל, שגם אחרי האפיה היא עדין מרה מאוד, וכדי שתהיה ראויה לאכילה צריך להניחה מעל האש לרגעים מועטים, האם מותר להניחה בשבת ע״ג הדוד.

4) וכן האם מותר לעשות צנימים בשבת מלחם שכבר אפוי ע״י הנחה על סיר רותח וכדו׳, או להיפך, לקחת צנימים יבשים או מצה יבשה, ולהכניסם למרק רותח כדי שיתרככו.

5) המאכלים הבאים, שכבר התבשלו, והם במצב גושי, כגון סוכר, מלח, אבקת קקאו, טבליות רפואיות וכדורים שצורת לקיחתם הוא ע״י המסתם במים חמים.

6) והאם מותר לרכך פרי, אבוקדו או בננה באמצעות עטיפה בעיתון או בהעמידם במקום קרוב לגז כך שלא יוכל להגיע ליד סולדת בו, או שיכול להגיע ליס״ב אבל יסירם לפני שיגיע.

7) פשטידת דג או עוף שנאפו או ניטגנו רק מצד אחד, האם מותר להפכה על צידה השני ולהניחה במקום חם כדי שתהיה אפויה כהוגן, או להסיר הנייר כסף מעליהם כשהם בתוך התנור.

[מ״ב סק״מ, לע״ת סק״ה, ביה״ל ל״ה והלחמן, מג״מ סק״מ, תהלה לדוד סק״ג, חיי אדם כלל ד׳ נשמת אדם סק״ו, משנ״א סקל״ז, מגל״ט סק״ט אות י׳, רב פעלים ח״ב סי׳ נ״ב].

מקשה הרך חייב משום מבשל, ובשו״מ דן האם שייך משום מקשה רך בעשיית צנימים, ובדע״ת סק״ה הביאו וחולק עליו שלא שייך מרפה ומקשה בדבר של אכילה ובדרך אכילה, וכעי״ז כתב ברב פעלים שהתם הוא דרך מלאכה שמרפה גוף קשה כדי שיצלח למלאכה שעושה בה, אבל המכניס למרק כדי לרככו שיוכל לאכלו נחשב לדרך אכילה, אלא שאם הוא קשה מאוד שלא ניתן לאכילה אסור משום מכב״פ, אמנם משום זה מבואר בביה״ל שכל שלא נעשה ע״י מלאכת בישול אין בו משום מכב״פ אפילו שמתקנו, ומעתה בזה יש לדון ג״כ במצה משבולת שועל שמאחר והוא כבר אפוי למרות שהוא מר ואפילו מאוד שאינו ראוי לאכילה אבל מצד דרגת הבישול הוא כבר מבושל כל צרכו, אלא צריך לעוד פעולת אש שיפיג מרירותו, א״א להחשיב מחמת זה שאינו מבושל כל צרכו, ואין בו משום בישול וממילא אין מכב״פ להמבואר בביה״ל, או שמאחר וכדי שיהיה ראוי צריך לפעולת בישול אסור כי הבישול מתקנו וכן כאשר צד אחד עדיין לא אפוי מספיק ואינו ראוי כ״כ לאכילה אם הופכו כדי לתקנו לא רק כדי לחממו נחשב כתיקון ע״י בישול, במג״א כתב שבדבר יבש שכבר נתבשל שאב״א, אפילו אם מחמתו נהיה הקשה לרך אין בו משום בישול, ובתהל״ד הקשה עליו שהרי כל כלי נהיה תחלה ע״י התכה. וכתב שבכלי אח״כ נתבטל ממנו לגמרי פעולה הראשונה, משא״כ במאכל. ובחי״א בשם הכלבו שכל דבר שאינו קשה מברייתו אלא הקור מקשהו אינו בכלל האיסור, אמנם יש בו משום מוליד. באגל״ט וכעי״ז בתהל״ד דלעיל שרק במאכל שלא עבר תהליך בישול או אפיה או שנתבטל לגמרי פעולת הבישול הראשונה כגון מתכת שהומס וחזר ונתקשה שבטילה פעולה הראשונה לגמרי יש בזה איסור המסה. וכעי״ז בשו״ת רב פעלים שלכן אין חשש להניח חתיכות לחם קשה ושקדי מרק וכדו׳ במרק כשאין חששות דבישול אחר אפיה על אף שמתרכך כיון שכבר נאפה. ובפמ״ג מבואר שגם אם כדי שירכך אי״צ לסי״ב הוא מכלל המרפה את הקשה, אמנם בשש״כ]מהדו״ח פ״א הערה קצ״ח[הביא בשם הגרש״ז שכל שנימס גם בלא חום כלל אלא במגע במים אפילו מניחו במים חמים כל שאין משום איסור בישול מותר גם לדעת הפמ״ג שאי״צ דרגה שהיס״ב. וממילא להמים במים סתם ואפילו חמים אם נמס גם בלי זה וכ״ש לרכך בניר וכדו׳ לדעת הביה״ל שאין באוכלים משום מכב״פ אין איסור, ומאכל שהיה קרוש מצד עצם ברייתו אסור, אבל אם אינו מתחלת ברייתו אלא חזר ונהיה מותר.

ו. אטריות מבושלות שרוצה לחמם ע״ג הדוד.

1. האם צריך לבדוק שלא נשאר עליהם רטיבות.
2. דגים שהרוטב קרוש עליהם, וכן קוגל שיש עליו שמן או שיש בו שמן בצורה ניכרת, האם מותר להניחו כדי לחממו ע״ג הדוד.
3. האם יש חילוק אם הניחו לפני שהתחיל לימס ולזוב, או אחרי.
4. סופגניה שיש בה ריבה, האם מותר להניחה לחממה ע״ג הדוד.
5. המיסו שוקולד ועשו ממנו שכבה ע״ג העוגה, האם מותר לחמם עוגה זו מעל הדוד כשחושש או ודאי שחלק מהשוקולד ימס מהחום.
6. וכן עוגה ממולאת בשוקולד שהומס באפיה וחזר והתקשה, האם מותר לחממה באופן שיש לחשוש או ודאי שהשוקולד שבה ימס.
7. יין או רסק פירות מבושלים, האם מותר להכניסם לתוך סיר מרק או טשולנט שהוסר מהאש.
8. אבקת מרק, קקאו או שוקולד, שברור שכל מרכיביו כבר התבשלו, האם מותר להכניסם לכוס או לסיר.

[ס״ל, סט״ו, מ״כ סק״ק, מגל״ט נ״ה, משכ״ז רנ״ג סקי״ג, משמ״ח סקמ״ח, מגרו״מ ח״ד סימן ע״ל, מ״כ סקל״ט, וסקכ״ה].

ביבש לכו״ע אין בישול אחר בישול כמבואר בשו״ע, ובדבר הנמס מאחר ובשעה שנותנו עדיין לא נמס נחשב ליבש, כמבואר במ״ב מחלק מהאחרונים לענין שומן של האינפאנד״א, ובמנח״כ הביא מה שכתב הלבוש דאין היתר ליתן אינפאנד״א כנגד האש אלא במקום שאין היד סולדת בו ודחה דבריו כי שומן האינפאנד״א הוא אוכל שכבר נתבשל כל צרכו וכו׳ ומשום אותו שומן שחוזר ונימוח אינו נקרא דבר לח כיון שהוא המיעוט, דא״כ בשר צלי או מבושל שמן היה אסור להניחו במקום שהיד סולדת בו בשביל אותו השומן שחוזר ונימוח ואין לך בשר שאין קצת שומן או מוח יוצא ממנו ואפילו הכי נידון לדבר יבש כל שאין בו מרק עכ״ל ומבואר מדבריו דבתבשיל אזלינן בתר הרוב ובאליה רבה סקי״א הביאו וכתב עליו, וצ״ע. והאגלי טל ושבה״ש הסכימו עמו. ובאגל״ט כתב שכאשר הוא מיעוט אין עיקר כונתו עליו אין ע״ז שם מלאכה. ובב״י בשם ריו״ח דכל שרובו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשהחזירו על גבי כירה הוי מבשל גמור. ובמשב״ז הביא הב״י וכתב משמע כשמיעוט רוטב אין זה מבשל וציין לא״ר, וכעי״ז כתב באש״א לענין תה שאפילו שנשאר קצת מים קרים הולכים אחר הרוב, אמנם הפמ״ג ביאר שהטעם שהולכים אחר הרוב, מפני שכשהרוב הוא יבש הוי מצטמק ורע לו מחמת היבש שבו, והעיקר הולכים אחר המחשבה וביבש הוי רע לו ובלח יפה לו, וממילא כשהרוב יבש אינו נחשב לבישול, אמנם באגרו״מ הביא מהפמ״ג במקום אחר שאינו תלוי בכך אלא בין ברוב לח ובין ביבש הולכים אחר הרוב, ובחת״ס שהביא המ״ב כתב שצריך שיהיה יבש לגמרי ללא שום לחלוחית, ואמנם יש לחלק בין הנבלע מהטעם כמבואר במ״ב גם בגלל שבכה״ג אין התועלת שלו שע״י הבישול נחשב כדבר מחודש, גם כאשר המאכל היבש מיובש כ״כ שללא שימס בתוכו יקשה מאוד אכילתו. משא״כ כאשר הוא לח שנשאר לעצמו שאז כאשר מבשלו שוב מקבל ממנו תועלת משנית של בישול בעצם זה דהוא חם. וממילא גם כאשר לא נבלע לגמרי ונשאר עליו, כל שנשאר מעט יש לדון האם לחלקו ולהחשיב את התועלת העצמית שמקבל אותו מעט ע״י כח הבישול כדבר בפני עצמו או שמאחר ונאכל עמו ממש והוא מועט אין לבישול זה חשיבות מספיקה כדי להחשיבו לתועלת מחודשת כ״כ שיחשב לבישול, וכדי להחשיב חימום שני לבישול גם אחרי שכבר נעשה בו עיקר פעולת הבישול והוא הריכוך שזה שייך רק בלח כי התועלת שבו מרובה ויש לה משמעות וחשיבות עצמית, צריך להשיבו לכשעצמו, וכעי״ז מה שלדעת הרמ״א כשמצטמק ורע לו גם לדעת המחבר אינו בישול, ובמ״ב פסק שבכל האופנים יש בא״ב הוא בכללו כפי שביארו הפוסקים או כי אחרי שמהות החימום בלח הוא עוד פעולת בישול חשובה בפני עצמה מלבד השינוי שנהיה ע״י הבישול הראשון, לא מודדים אותו כשלעצמו אם בו הוא מועיל, כי מהותו נחשב לפעולה חשובה של בישול. או כי בלח עיקר הבישול הוא החימום ולכן נחשב שהפעולה הראשונה של הבישול נסתלקה. ובאגל״ט שם כתב שגם למש״כ המג״א שהולכים אחרי מעיקרא שהיה יבש מ״מ כאשר הוא ניתך עדיין לא היה בדרגה שהיס״ב נחשב כבר ללח ויאסר לחממו.

ז. מים שהתחממו אך עדיין לא רתחו.

1. האם מותר להעמידם בשבת ע״ג פלטה או ע״ג סיר, במקום שיגיעו לרתיחה.
2. והאם יוכל לסמוך שלפני שיגיע לדרגה זו ממש - יסירנה.
3. ואם לפני שבת רתחו וירד מחומו ועבור קפה צריך רותח ממש, האם יכול בשבת לקרבו.
4. וכן אם רתחו כבר אבל עדיין ניתן להעלות אפילו את דרגת רתיחתם כנראה לעין כדי שיועיל יותר לקפה.
5. מחלל שבת שהרתיח מים והצטננו כבר לגמרי האם מותר לשתותם בשבת.

[מג״ח סקי״ד, מ״ב סקכ״ו, שעה״ל סקל״ו, מגל״ט חופה סקי״ט, שביה״ש בהקדמתו למבשל אות י״ח, ופני יהושע שבת מ״ח ע״ח ד״ה במשנה המיחס, לקמ יוסף שבת ל״ו ע״ב, וע״ע בתהל״ד סי׳ שי״ח ס״ק י״ז].

ביבש כתב המג״א דאם בא רק בחמין קודם שבת אסור להוסיף חמימותו, ובמ״ב שאפילו יותר ממאכב״ד יש בו עדיין בישול, ולדעה קמייתא בשו״ע וכן להלכה כמבואר בשעה״צ שאפילו כבר מצטמק ורע לו דלא כהט״ז, אבל במים דנו הפוסקים לקולא ולחומרא האם לעולם שייך בו בישול, או כיון שעיקר הבישול הוא חימומו ולכן כשנצטנן יש בו שוב בישול, ממילא כשנתחמם כבר הגיע לדרגת הבישול, ובאגלי טל דן באם במים הבישול גורם או החימום. ונפ״מ דבנצטנן יהי׳ חייב לכו״ע משום בישול אחר בישול, ולפ״ז יצא קולא שאם כבר יד סולדת במים לא יהי׳ דין בישול כי עיקר הבישול של המים הוא חימומו, אבל בהשמטות בסוף ספרו חזר מכל היסוד שלו ודעתו דמים שווה לגמרי לתבשיל דגם מים למי שרוצה בחמין מבשלו עד שיעלה רתיחתו לגמרי ולא מסתפק ביד סולדת, ובזה״ז נזהרים בזה מחמת בריאות, וא״כ יצא קולא וחומרא, קולא דיש לו דין אין בישול אחר בישול אם כבר נתבשל פעם אחת רק לא נצטנן לגמרי, כמבואר ברמ״א שם, וחומרא דאחרי יד סולדת לפני הבישול ה״ה כשאר תבשיל דיש בישול אחרי בישול מה״ת או מדרבנן. ובשיעור שנחשב למבושל האם רק כאשר העלו אבעבועות ולא די שנתחממו כשיעור יס״ב, דנו בזה בשביה״ש בהקדמתו למבשל אות י״ח, והפרמ״ג בראש יוסף שבת ל״ו ע״ב, וע״ע בתהל״ד סי׳ שי״ח ס״ק י״ז. עוד נפק״מ הוא שאם הבישול הוא החימום וכשנצטנן נתבטל לגמרי ממילא אם נצטנן לגמרי מותר גם כשבישלו במזיד, כי אין כאן הנאה כלל, משא״כ אם נשאר הבישול הראשון.

ח. כוס תה רותח.

1. האם מותר להכניס לתוכו מים קרים שהיו בדוד והצטננו.
2. הוציא מרק רותח מהסיר, ובעודו במצקת רואה שיש כבר מספיק האם יכול להחזירו מיד לסיר.
3. תמצית תה שהכינו מער״ש ונצטנן לגמרי, האם יכול להכניסו לתוך הכוס, והאם יכול אח״כ להוסיף לתוכו מים רותחים ישירות מהדוד.
4. חסר לו מרק ויש לו מרק קפוא, האם יכול להוציאו מהמקפיא ולשפוך עליו מים מכלי שני, וכשיפשיר להכניסו לתוך הסיר של המרק.
5. הכין מרק בשתי סירים ובכניסת שבת ראה שאחד כבר התקרר לגמרי, האם יכול לשפוך לתוכו מעט מים רותחים שיתחמם מעט, ובשבת יוכל להכניסו לתוך הסיר של המרק הרותח.
6. שכח להניח את המרק ע״ג הפלטה ונצטנן לגמרי, ולקחו בטעות, או גוי, והניחו ע״ג קדרה העומדת על האש שהתחממה היטב, האם רשאי לאכלה.

[ס״ל, סט״ו, ביה״ל ד״ה לחס, מ״ב סקכ״ט לקמ״ח סקל״ט, שביה״ש סקכ״ב, חזו״ח ל״ז סקי״ג, וסקכ״ח, ובביה״ל בכנ״ג ד״ה להחס, ובמ״ב כנ״ג סקפ״ד, לע״ח סוף סימן כנ״ג].

לדעת המחבר לח שנצטנן יש בו בישול אחר בישול, ודרגתו הוא כשכבר אין יס״ב, וכן אם העבירו לכ״ש אפילו יס״ב נחשב נצטנן כמבואר בביה״ל, ולדעת הרמ״א בנצטנן לגמרי יש בא״ב, כמבואר בח״א ששיעורו הוא נצטנן לגמרי, וכ״כ בפמ״ג ורק אם אינו ראוי לאכול מחמירין, ובחזו״א כתב שנהגו להקל כל שחמימותו ניכרת. ובשה״ש כתב כל

שבנ״א אוכלין אותו מחמת חמימות זה ע״י הדחק. ומ״מ בכ״ש כתב במ״ב שמותר לערב, ועדיין יש לעיין האם גם בדבר שהוא ודאי מקלי הבישול כן, וכן נראה במ״ב סוף סקל״ט. - ולדעת הרמ״א כתב החזו״א שאינו אלא הרחקה בעלמא דאם היה מעיקר הדין היה צריך לאסור מיד כאשר כבר אין יס״ב, וכעי״ז כתב הפמ״ג שהטעם להחמיר שנראה כתיקון קצת. ובביה״ל ברנ״ג כתב שלצורך שבת אפשר שיש לסמוך ע״י גוי, כלומר שסובר שנצטנן הוא רק דרבנן. אבל במג״א רנ״ג סקל״ד נראה שסובר שהוא מה״ת. ובמ״ב כתב שמשמע במג״א שגם לדעת הרמ״א ראוי שלא לערות מכ״ר על לח שלא נצטנן לגמרי כי אם בכף. וברע״א כתב שכשפקע ממנו בישולו לא מועיל שאח״כ עירה עליו ונתחמם, אבל אם כשנצטנן היה יבש לא פקע בישולו ואח״כ כשמחממו נהיה לח וחם קצת אפשר שמותר אח״כ לחממו. וכעי״ז ביאר השבה״ש שהטעם שמהני כי נחשב שעדיין לא נתבטל ממנו לגמרי השם בישול שלו. אבל בחזו״א כתב שתלוי אם כבר היה פעם אחת צונן לגמרי בשבת קיבלנו להחמיר. ולכאורה לדבריו החיסרון אינו מעצם זה שאינו חם מחמת חום קודם, אלא מחמת כניסת השבת משא״כ למש״כ השבה״ש. [6] ובסקכ״א כתב שאין נפק״מ אם חם מחמת שהוחם מבעו״י או מחמת שהוטמן או שעומד ע״ג כירה.

ט. העביר מים חמים מכוס אחת לשניה ורוצה להחזיר לכוס הקודם.

1) האם צריך לבדוק שיהיה יבש לגמרי, או שהמים שבתוכו עדיין חמים.

2) וכן כשמוציא מרק עם מצקת ומכניסה שוב, האם צריך לבדוק אם המצקת יבשה לגמרי, והאם המרק עדיין חם קצת.

3) וכן אם הוריד את המכסה מהסיר לרגע, ויש על המכסה טיפות אדים. האם צריך לייבשם לפני שמחזירו.

4) יש לו מים רותחים בכ״ש לקפה, בדרגה שכבר אין יס״ב, והכניס לתוכו חלב, האם יכול עכשיו להוסיף מים רותחים מהדוד.

[סט״ו, חו״ד ל״ח סק״ה, שבה״ש מנחל י״ט, מגרו״מ ח״ח ל״ג].

דנו הפוסקים האם ועד כמה צריך לחשוש לכל טיפה המבושלת שנצטננה ומתחממת שוב, וכן לכל טיפה שלא נתבשלה עדיין, ואם נחשוש א״כ גם נחשוש לבליעות שבמצקת ויאסר להכניס בכלל מצקת לכ״ר, ובזה כתב החו״ד צ״א סק״ה, וכעי״ז השבה״ש. שביחס לשבת אין בו שם מלאכה כי אין לו בזה כל כונה, - ובפוסקים צדדו,]אגרו״מ, שבה״ש בארוכה ועודן[. שאם כבר היו בו מים שהתבשלו תחלה, כיון דיש סוברין דאין בישול אף בלח שנצטנן וגם הסוברים שיש בא״ב נחלקו הפוסקים האם הוא מה״ת וכן כאשר נצטנן לגמרי נחלקו הפוסקים לדעת הרמ״א האם הוא רק לחומרא מדרבנן מחמרינן לאסור בישול אחר בישול, ולכן בכה״ג שלא ניכר פעולת הבישול לפנינו לא גזרו, ועוד שהוא פסי״ר דלא ניחא ליה. - עוד דנו האם ניתן לומר בכל כי האי שאין דרך בישול בכך. - ועוד האם ניתן לומר שכיון דצחצוחי מים דבר מועט הוא והשופך לתוכו מים חמים בטלו לגמרי מיד ואין כאן בישול, ואין דרך בישול בכך, ואי משום שמעט הלחות שבכלי בטל במים המבושלים ואין נתפס על זה שם בישול, ודן שם שלא יתחייב בכלל על מלאכת בישול על דבר שאינו ניכר ואחרי שמה״ת אינו נחשב לבישול, כיון דאין כוונתו לבשל ואינו נהנה מהבישול הזה, בכל כה״ג ודאי לא גזרו רבנן,- והרי מעולם לא שמענו בכף המוציא מרק מכלי ראשון בשבת בלילה או בבקר מן הטשולנט שלאחר שהוציא פעם אחת ינגב הכף בין כל לקיחה ולקיחה אף אם נצטנן הכף בינתיים עיין שם. - ובשביתת השבת באות כ״ו שחכם א׳ נהג לערות על צד הכלי היבש ורק דרך זחילה יבוא למקום הלח, ולכאורה זה תלוי במחלוקת של נזחל אם נחשב שנפסק העירוי. או שירחוץ תחלה במים חמים ויזרוק ממילא ודאי לא ניחא ליה. - ויש לעיין גם כאשר עשה כוס קפה ויש בו חלב אם נימא שלא מבושל או אחר והוא היה בכ״ש ממ״נ

עד כמה שכ״ש אינו מבשל יאסר לערות מים כל עוד שלא נקי לגמרי ואם כן מבשל א״כ אסור להכניסו, ואם הוא מבושל ונצטנן והמ״ב מתיר בכה״ג להכניסו לכ״ש וממילא עכשיו הוא בדרגה של חם שיהיה מותר לערות, אבל להמבואר בתהל״ד בחזו״א וכעי״ז ברע״א שלא אומרים בשתי שלבים נתחמם א״כ לא יועיל להוסיף לו אח״כ מים.

י. בישל אורז, אטריות וכדו׳ במיקרוגל.

1. האם יכול בשבת להניחם ע״ג קדרה העומדת על האש או בתוך המרק.
2. מים שהוחמו במיחם חשמלי בע״ש. האם מותר בשבת להעבירו לתוך הטשולנט שעל האש.
3. הניח ביצה בשמש חזקה והתבשלה, האם יכול להכניסה אחרי שהצטננה לתוך הטשולנט.

[ס״ה, מקצ״ז סק״ו, קנה״ל ח״י סימן ס״כ].

בשו״ע מבואר שבישול אחר אפיה אסור, ומעתה יש לדון האם גם בדברים שהם נחשבים כבישול אבל האם צורת בישול אחרת יש לחשוש לבישול אחריו, במנח״ש ח״א סימן י״ב הערה 3 הביא שדן עם החזו״א האם המתחמם ע״י חשמל נחשב כתולדת האש, וכן דנו הפוסקים בהגדרת מיקרוגל ולחומרא נוקטים שנחשב כבישול באש ממש, אמנם א״כ לקולא יש לדון האם צריך לחשוש שלמרות שנצטנן יש בו שוב בישול דהבישול הראשון אינו נחשב לבישול, וכ״ש כשנתבשל תחלה בחמה, וכעי״ז כתב בחוט שני פכ״ט אבל במשב״ז סק״ו כתב שאפילו מה שנתחמם תחלה בחמה נחשב שנעשה בו פעולת הבישול ומותר אח״כ להניחו אפילו צונן בתולדת האש, ובשבה״ל כתב שלמרות דברי פמ״ג אלו עדיין יש לדון שמאחר וחיישינן להלכה שיש בישול אחר אפיה וכדו׳ במיקרוגל שמא פעולתו אינו כבישול ממש ומחמת זה יאסר להכניסו אח״כ בבישול ממש.

יא. הוציא מרק במצקת.

1) האם מותר לו להוסיף למרק שבמצקת מלח וכדו׳.

2) והאם יכול לערות מרק מהמצקת לצלחת שמונחים בה ירקות מבושלים או בשר אפוי וכדו׳.

3) אחרי ששפך את המרק מהמצקת לצלחת האם יכול להכניס למרק חתיכות חלה.

4) והאם חילוק בין אם הוציא עם המצקת כשהסיר עדיין עומד על האש או רק אחרי שכבר הוריד את הסיר מהאש.

4) הוציא מים מהדוד ע״י כוס, האם יכול לשפוך את המים לתוך כוס חלב קר.

5) והאם יכול לשפוך את המים לתוך תמצית תה מבושל שהצטנן.

6) והאם תלוי כמה זמן שהתה המצקת או הכוס בתוך הסיר.

[מ״ב סקפ״ז, וסקמ״ה, וסקל״ה, מ״ל סקל״ב, קציתת הקצת כללי מלאכת בישול, חזו״מ קכ״ב סק״ג, מ״ב סימן רנ״ג סקפ״ל].

במ״ב מבואר שמצקת לענין להכניס לתוכו מים חושש שנחשב לכ״ר וכ״ש אם שהה בתוכו זמן, ולענין להכניס לתוך הצלחת אחרי שעובר דרך מצקת נראה שביחס לצלחת כבר מחשיבו לכלי שלישי, וברנ״ג כתב להחמיר כדעת המחבר שנצנן לגמרי יש בא״ב בלח, ולכן טוב יותר לערות רק ע״י כף, ובפשטות מתבאר שבצירופים מחשיבו לכלי שני וא״כ יש לדון האם ה״ה לערות ע״ג דבר אפוי שנחלקו אם יש בישול אחר אפיה. ובשבה״ש לענין מצקת מכ״ש שדינה לענין עירוי, ולענין הכלי עצמו ככ״ש.

יב. הכניס מהטשולנט לצלחת תפו״א עם קצת רוטב או גריסים וכדו׳.

1) האם יכול לתבל אותו עם מלח, חרדל, רסק עגבניות]קטשופ[וכדו׳. וכן האם מותר להניח מלפפון חמוץ ע״ג קוגל רותח שבצלחת.

2) וכן מרק שיש בתוכו קציצות, האם יכול לשפוך מלח וכדו׳ ע״ג הקציצות ועל המרק. וכן אורז או דייסה רותחת שבצלחת, האם מותר לשפוך עליהם את התבלינים הנ״ל.

3) וכן כשמניחים קוגל או בשר רותח בצלחת, ומניחים סמוך אליו ירקות או סלטים וכדו׳, האם צריך להקפיד שלא יגעו אחד בשני, [6] והאם יכול ללועסם יחד.

4) והאם חלוק איזה מיני תבלינים.

5) הביאו לו צלחת טשולנט רותח, האם יכול לערבב בו את התפו״א, גריסים, ושאר התערובות יחד.

6) מוציאים את הביצים מתוך הטשולנט, האם מותר לשוטפם מיד במים קרים כדי שיוכל לקלפם בנקל.

[מג״מ סקמ״ה מ״ב סקס״ה, שביתת השבת מכשל סכ״מ, וס״ע, ובמ״ב סקס״ג, וסקס״ל, שו״ע הרב קונ״מ רנ״ג סקי״מ, ט״ז סקכ״ל. מ״ב סקקי״ח, יור״ד סימן ל״ל משב״ז סק״ז, ש״ך שס סימן ק״ה סק״ח, חו״ד שס ל״מ סק״ה, מגרו״מ מו״ח ח״ד ע״ל, משמ״מ רנ״ג סקל״ב מ״ב סק״ב, וסקקי״ח].

נחלקו הפוסקים בדין דבר גוש שמונח בכלי שני, פשטות סתימת המחבר בסי״ט שאסור לטוח רק כשהוא כנגד המדורה שמא יתבשל, וכן דעת הרמ״א כמבואר ביור״ד סימן ק״ז ובעוד מקומות, ולדעת המהרש״ל גוש אוסר, ולדעת הט״ז גוש ללא דוחקא אין כל מעלה וחומרא, אפילו לא להבליע ולהפליט, אבל בצירוף דוחקא מבשל, והש״ך ביור״ד כתב שנראה יותר שאוסר, אבל צ״ע לענין אורז ודוחן שנשפך, ולדעת הפמ״ג גם לדעת המחמירים בגוש מ״מ רק מבליע ומפליט אבל אינו מבשל, וכעי״ז מבואר בחו״ד אבל לדעת המג״א הוא גם מבשל, ובמ״ב כתב שי״א שאפי׳ מבשל, ושבדיעבד מותר. והגדרת דבר גוש]מבואר בט״ז וש״ך[שאינו רק גוש ממש אלא כל שאינו צלול ונשפך נחשב לגוש. וממילא לענין בדיעבד ודאי לא יאסר כמבואר במ״ב סק״ב. ובאגרו״מ או״ח דן האם צריך להחמיר בו בדבר שהוא כבר מבושל ויש בו ספק האם מוגדר ליבש שאין בו בא״ב או שהוא לח כגון קטשופ, והאם תלוי האם לדעת הרמ״א הוא חומרא מחמת חשש וכדו׳ בנצנטן לגמרי או מדינא. [9] ובפרמ״ג כתב שגם להאוסרים גוש הרוטב נתקרר ואפשר שגם הגוש שעמו, ואל״כ להאוסרים גוש יאסר לאכול עם כף, והיינו משום מגיס, ובפ״ת בסימן צ״ד סק״ז הביא דעות שכאשר הגוש עם רוטב גם הגוש עצמו מתקרר, וע״ע בזה בדרכ״ת יור״ד צ״ד סקצ״ח. ולהאוסרים בדבר גוש נחלקו האחרונים האם כאשר גוש נמצא ביחד עם רוטב, גם הרוטב שעמו מקבל מעלת וחומרת דבר גוש, או שרק לגוש עצמו יש מעלת גוש, או שגם הגוש עצמו מתקרר מחמת הרוטב שעמו. ואם נחשוש ממש וממילא ה״ה כשנוגעים זה בזה, ובפשטות לשונות הפוסקים מתבאר שאין חילוק באיזה כלי הוא כל שהוא בדרגה שהיס״ב וא״כ יש לדון האם גם יאסר להכניסם בפה בבת אחת וללועסם ביחד. אבל לשטוף את הביצים במים למרות היותם גוש אבל מבואר בסי״ב במיחם שפינה שמותר במים מרובים.

יג. שניצל רותח שהסירו מהאש ועודו בידו.

1) האם יכול למרוח עליו חרדל וכדו׳.

2) והאם מותר להניחו בצלחת שכבר יש בה חרדל או מיונז וכדו׳.

3) והאם מותר למרוח חמאה על חלה המונחת על הדוד, או על חלה רותחת שהורידה מהדוד.

4) בכל האופנים הנ"ל בדיעבד אם עשה כן האם מותר באכילה.

5) הורידו את הקוגל והטשולנט מהאש והעבירם לצלחת, ראו שלא מתובל כראוי ותיבלו, האם מותר להניחם ע"ג סיר טשולנט או מים רותחים העומדים על האש.

6) וכן אטריות שמיד אחרי הבישול בעודם רותחים מדיחים אותם במים קרים, האם מותר להניחם בשבת על הדוד מבלי לבדוק היטב אם כבר יבשים לגמרי.

[ט"ז סקכ"ד. משנ"ז סקכ"ד, מ"ב סקקי"ח, יור"ד סימן ל"ד משנ"ז סק"ז, מ"ב לעיל סק"ב, נקמ"ח סק"ג, מ"ב סקקי"ח, שעה"ל סקקמ"ב בביה"ל ד"ה אסור, ולמ כהרע"ח על המג"א סקל"ב, פליתי ק"ז סק"ב].

לדעת הפליתי כל מעלת גוש הוא רק כאשר הוא עדיין באויר, ובפמ"ג כתב שבדיעבד יש להקל אם הניחו בכלי שני אבל אם הוא עדיין בשפוד ודאי כל זמן שהיס"ב כ"ר הוא ומבשל. וכ"כ בנשמ"א שבזה לכו"ע יאסר. אבל להניח ע"ג מאכל המונח בצלחת מבואר במ"ב שאסור מדין עירוי וממילא זה אסור לכו"ע . אמנם מאחר והוא רק מחלוקת האם גוש מבשל, וכן כלי שני, א"כ כאשר שגה ותיבלו אסור להחזירו ע"ג קדרה שמא יתבשל. וכן למרות שכשהדיח את האטריות היו רותחים אבל צריך לחשוש שגוש אינו מבשל וכשיניחנו יתבשל.

יד. קופסת שימורים שעמדה זמן רב בשמש, ורותחת מהשמש.

1) הכניס לתוכה מים והתחממו, או שבר לתוכה ביצה והתחממה, האם מותר לו להשתמש בהם.

2) רסק פירות, או כל מאכל אחר הנמצא בקופסת שימורים שקפאה, ורוצה להעמידו במקום שמש כדי להפשירו או לחממו, - וכן האם יכול לכתחילה להעמיד לחמם בשמש בקופסת שימורים, מים או ביצה, [6] או להכניסם לתוך כלי צבוע בצבע כהה הקולט אליו את חום השמש.

3) והאם מותר לסגור את ברז המים הנכנסים לדוד שמש או לבוילער, ולהשתמש במים החמים שהיו בדוד.

4) וכן מי שפתח את הברז של המים חמים, ויש לו בוילער או דוד שמש, האם צריך או מותר לו לסגור את הברז, או שחייב להשאיר כל השבת את הברז פתוח.

5) מי שצינורות המים שלו אינם מבודדים מספיק, ובימות הקיץ החמים גם כאשר פותח מים קרים, זורמים מים חמים, האם מותר להשתמש בשבת בשופי במים הקרים.

[ס"ג, מג"א סק"י, רע"ח סס, מ"ב סקי"ז, וסקי"ח, וסק"כ].

בחמה מותר לבשל, אבל תולדת חמה אסור בבישול, ואפילו בדיעבד אסור כמבואר במ"ב , אבל לאחר השבת מסתפק הרע"א אם מותר, ולדעת המהרש"ל לא גזרו בתולדת חמה אלא להטמין בחול אבל לא לגלגל על הגג, אבל המג"א הרע"א חולקים שאסור וכמבואר במ"ב. ובסי"ד בגזרת הפשר מבואר ברע"א שגם בתולדת חמה אסור במקום שיכול להגיע ליס"ב, ובפוסקים דנו לענין דוד שמש והמים שמתחממים מחמת המים שכבר התחממו האם הכל כתולדת חמה או חלקו כחמה, כי מתחממים רק כאשר מקבל ישירות מהשמש ולא לאחר זמן מכח עצמי שקיבלו, או שלהיפך שמאחר והשמש עצמו אין בכוחו לחמם רק באמצעות שאר החלקים נחשב כתולדת חמה, ובחלק מהאופנים כגון שכשגם המים הקרים בצינורות מתחממים יש גם פס"ר דלא ניח"ל, ועוד שאם יניח כמה רגעים לא יספיקו המים הנכנסים להתחמם ורק אח"כ כשיסגור יתחממו מחום השמש. וממילא תלוי גם בדין של יס"ב של מים מרובים. אבל

בקופסאות שימורים וכדו׳ שמתחמם ביחד עמו אפשר שנחשב כפעולה אחת אפילו שכאשר הוא מתחמם הוא מסייע לחימום המאכל, משא״כ אם הניחו תחלה בשמש להתחמם ורק אח״כ הכניס בו את המאכל שהרי״ז כבר כתולדת חמה. וכעי״ז כתב באורחות שבת לגבי להניח בכלי צבוע שלמרות שמושך את השמש, אבל הכל מתחמם כאחת.

טו. נכבה הגז ויש עליו סיר טשולנט שכבר הצטנן, וכן אם הוריד את הסיר מהאש והצטנן קצת.

1) האם יכול להכניס לתוכו שניצל קר וכדו׳ כדי לחמם את השניצל.

2) האם יכול לתבל את המאכלים שבסיר עם מלח או תבלינים אחרים.

3) מה הדין בזה באופן שהסיר עומד על הפלטה רחוק מהאש.

4) וכן סיר שעומד על פלטה של שבת המחובר לשעון שעתיד להיכבות בעוד מעט זמן, האם מותר לו להכניס לתוכו מלח וכדו׳.

5) בכל הנ״ל האם יש חילוק איזה תבלינים, מבושלים, קלויים, אבקות, נוזלים או גושים שימסו.

[סי״ל, מ״ב סקל״ג, סקס״ל, מ״ב נ״ג, גר״ז י״ז, שעה״כ סקל״ל, מגלי טל לופה י״ב].

כ״ר אפילו העבירו מהאש כמבואר בסי״ד, ואפילו אינו מעלה רתיחות כמבואר בשעה״צ. ובמלח ב׳ לישני, אבל כאשר נתבשל מותר, דאין בא״ב, וגם בעומד לימוח כמבואר בסקל״ג, אבל בעודו עומד על האש אסור משום מיחזי כמבשל, ומ״מ לענין סוכר כתב המ״ב שיש מחמירין. אמנם בשבה״ש הביא מהחמד משה לענין דבר שהיה לח ונהיה אבקה וסופו חוזר להיות נימוח.

טז. רוצה לנקות תינוק בחורף.

1) האם יכול להכניס מים מדוד המים לקערה, ולהוסיף מים מהברז או להיפך, והאם תלוי בכמותם של המים.

2) יש לו כוס קפה רותח, האם יכול להוסיף לו כמות חלב או מים קרים בבת אחת, וכן להיפך להוסיף מים מהדוד לתוך חלב קר.

3) וכן אם נשאר לו אמבטיה מלאה מע״ש שעדיין חמה, האם יכול להוסיף מים לצננה.

4) וכן מי שרוצה לטבול והמקווה רותח או רק חם, האם יכול להוסיף לתוכו מים פושרים כדי לצננו, - וכן אם הכניסו ממש סמוך לשבת הרבה מים חמים למקווה, האם מותר לטבול ועיי״ז יתערב עם המים הקרים שתחתיו, או אפילו לערב ברגליו קצת את המים ולהפיג את הצינה שלמטה.

5) וכן מי שהוציא את כל המאכל מסיר טשולנט או מרק רותחים וכדו׳, ולא רוצה שידבק הלכלוך, האם יכול להניחו בכיור תחת ברז ולרחוץ ידיים עליו.

6) והאם מותר לפתוח נקב ההשקה בשבת כאשר המקווה חמה.

7) ואם נקב ההשקה פתוח, האם מותר לטבול בה ויעברו מים חמים דרך ההשקה.

8) פתחו בטעות את ברז המים הרותחים, האם מותר לפתוח גם את הקרים כדי שיתמזגו ויוכלו להשתמש.

[ס״ט, סי״ל, סי״ב, מ״ב סקפ״ל וסקפ״ב, ביה״ל שבזה, וד״ה והוא, חזו״ל יוכ״ד ט׳ סק״ל].

אמבטי מבואר שאסור אפילו שהוא בכ״ש, אבל במוסיף לה הרבה מותר אפילו בכ״ר, אלא שבאמבטי כתב המ״ב לחוש לדעות שבכל מצב אסור, ודנו פוסקים שאמבטיה שלנו אינה בכללה ורק מקוואות שמחממין הרבה אפשר שבכללו. ושיעור המרובין במ״ב כתב שהוא מרובה על החמין אבל בחזו״א כתב שא״א לתת לו שיעור ואינו תלוי מי מרובה אלא העיקר תלי אם הצונן מקרר את החם ונשארו עכשיו פושרין ואין יד סולדת בהן מותר כדאמרו לעיל מ״א ב׳ דנותן לתוכן מים מרובים כדי להפשירן ואין הכוונה שהצוננים מרובים על החמים אלא הכוונה שהן מרובין בשיעור להפשיר ולפעמים סגי בצונן פחות מהחמין וזה תלוי עד כמה דרגת החם של החמין ודרגת הקור של הצוננין. וממילא לפתוח את הברז של הקרים שיתמזג עם החמין ג״כ מותר, אמנם במ״ב הביא מהח״א שצונן לתוך חמין דווקא בשפיכה מרובה, אבל בשעה״צ נשאר עליו בצ״ע שהרי אינו מתבשל מיד.

יז. יש על האש סיר טשולנט, מרק, או דוד מים שהברז מקולקל ורוצה להוציא קצת.

1) האם עדיף להוריד את הסיר מהאש, להשאיר מוחזק ביד ולהוציא, או להוציא כך עם מצקת באופן שיש לו מי שיחזיק את הסיר עד שיוציא, או שאין לו מי שיחזיק.

2) האם יש חילוק בזה אם יש נייר כסף או פח]בלעך[ע״ג האש, או שהסיר עומד עליה ממש, או שעומד ע״ג סיר אחר העומד על האש. - והאם יועיל שיזיז הצידה על הפלטה כלומר שלא יעמוד על האש אבל במקום שכן רותח כדי שיוכל להחזיר.

3) והאם יכול להוציא רק מלמעלה, או גם לחפש ולהוציא ממה שמונח בתחתית הסיר.- וכן כשסיר עם קוגל עומד ע״ג הפלטה, האם מותר לחתוך מלמעלה פרוסת קוגל.

4) הוציא מידי הרבה בשר או טשולנט מהסיר, האם יכול להחזיר כשעדיין היה בצלחת עם תנאי החזרה המותרים.

5) וכשהטשולנט עומד להשרף, האם יכול להוסיף מים מהדוד ישר לתוך הטשולנט כשא״א להוריד את הסיר, והאם עדיף להוריד.

6) רואה בתוך המרק חתיכת בשר שחלקה עומדת מעל שאר המאכלים, או כולה מונחת ע״ג תפו״א וכדו׳ מחוץ למרק, האם יכול לדחוף אותה עמוק יותר בסיר.

[מ״ב סקקי״ח, שעה״צ סקקל״ז, משנ״ז סימן רנ״ב ל״ה עוד רגע לסבר, ול״ה ולמחר התבוננות, ומ״מ רנ״ג סקל״כ, חיי מלם כ׳ ס״ט, תהלה לדוד רנ״ב סק״ח, חזו״ח ל״ז ט״ו, וסק״י, מ״מ בוטשמטש תניגע כמן].

לדעת המחבר גם כשאינו על האש, לא נתבשל כל צרכו, ואסור אפילו להוציא, ומאידך נתבשל אין איסור, והיינו אפילו להגיס כמבואר במ״ב דאין בא״ב, וברמ״א שלכתחילה יזהר אפילו בקדרה שאפילו מבושל כ״צ לא יוציא אלא יערה, ובמ״ב מהאחרונים שהרוצה להחמיר יחמיר רק בהגסה ממש, אבל להוציא כשאינו על האש אין להחמיר כלל, אבל בביה״ל הביא מהמג״א לחלק אם אפשר בענין אחר, ובחזו״א כתב שאמנם להגיס ממש יש לפרוש אבל להוציא כשעומד על האש שהוא לכו״ע מדרבנן שהוא כמבשל יש לסמוך להקל ואפשר להקל כאשר מחמת זה לא יוכל להחזיר. , ונחלקו הפוסקים האם איסור זה הוא מה״ת או מדרבנן, ויש לדון האם גם להפוך ולחפש חלקים שמעונין אין להחמיר, וגם כשהוא על האש שיש להחמיר כאשר מוציא חתיכה מלמעלה שאין כל המאכל מתנענע כתבו האחרונים שאין בו משום מגיס, אבל כשלא נתבשל כל צרכו מדינא יש לדון, אבל לכסות יאסר כמבואר להדיא בשו״ע, ובשבה״ש סקפ״א דן שאם חוששין למגיס גם כאשר כבר מבושל כ״צ א״כ גם יאסר לכסות את הקדרה אפילו

כשמבושל כ״צ משום מגיס מפני שההבל מוסיף לערבבו. ובמ״ב סימן רנ״ד סקכ״ג מבואר שבמבושל כ״צ אין איסור אפילו להוסיף כיסוי. ובלשון הכלבו שהביא הב״י מבואר שגם להחזיר אסור משום מגיס, והפסקים דנו בדבריו, ויש שכתבו שהוא ט״ס, ובאגרו״מ ח״ד ע״ד כתב שלהוציא בכף מתחתית הקדרה מאחר שלדינא ליכא איסור כשהורידו מן האש אף להגיס ורק מעלה בעלמא אין להחמיר אף למעלה אף בהוצאת כף כזה.

הערות, תוספות ותיקונים, על השאלות המעשיות בלבד,

יתקבלו בשמחה בפקס 0732535076 או במייל d@kupat.org